

oda alışmaları

MERKEZ ALIşMALARI

Odamızın en önemli çalışması kuşkusuz kamuoyunda da büyük ilgi gören Elektrik Enerjisi Teknik Kongresi olmuştur. Kongrede sunulan tebliğler ve tartişmalar önümüzdeki günlerde bir araya getirilecek ve en kısa sürede siz üyelerimize gönderilmesine çalışılacaktır. TMMOB Başkanı Sn. Teoman ztrk ve CHP. Genel Başkan Sn. Bülent Ecevitin mesajlarını, basına yapılan sürekli açıklamalarımızdan 9 Kasım 1973 ve 16 Kasım 1973 tarihli ve kongre açılış oturumunun bir bölümü ile kongre sonunda kabul edilen ortak görüşleri bilgilerinize sunuyoruz.

Eylül 1973, 201 sayılı dergimizde Sn. orum Temsilcimizin uyarısı ve buna ilişkin olarak yemiz Sn. Ahmet Kaynardan istediğimiz savunmayı yayınlamıştık. Anılan yemizden gelen yazıyı da bu sayımızda bilgilerinize sunuyoruz. Yazı aynı zamanda ihbar niteliğinde olduğundan orum Temsilcimiz Sn. şahin Hasırcının da karşı savunması istenmiş bulunmaktadır. Burada şu noktayı da belirtmek isteriz. Eylül 1973 sayımızdaki Sn. orum Temsilcimizin Oda Merkezine yazdığı yazıda «Zafer zel Mühendislik Okulundan ...» biçiminde bir ibare bulunmaktadır. Mühendislik eğitimi yapan kuruluşlarda özel veya devlet gibi aynına ve bu tür sakıncalı davranışlara başından beri karşı olduğumuzu bir kez daha tekrarlar, anılan ibarenin yalnızca Sn. orum Temsilcimizin kişisel görüşünü yansıttığını belirtiriz.

oda alışmaları

TMMOB BAŞKANI Sn. TEOMAN ÖZTÜRK'ÜN

MESAJI

Elektrik Mühendisleri Odası
Teknik Kongre Başkanlığına

Onyılı geçen bir süredir kalkınma, sanayileşme, tarımda modernleşme, sosyal ve kültürel hayatımız sözde planlara bağlanmıştır.

Yoksul ve geri oluşumuz kaderimiz değildir. Yoksul ve geri oluşumuz ekonomik, politik, kültürel tüm hayatımızda bir avuç yerli-yabancı, banka, sanayi, ticaret, em-lâk ve toprak tekelsinin egemen oluşundandır.

Halkımız milyonlarca işçisi, köylüsü, onbinlerce teknik elemanı yurdumuzun do-ğal zenginlikleri ile bütün sorunlarını çözebilir ve gerilik zincirinden kurtulabilir ve böylece tam bağımsızlığa kavuşabilir, kavuşacaktır.

Enerji sorunumuzun tartışılacağı bu ortam ve şartlarda, çalışanların bir parçası olan teknik elemanlarımızın doğru sonuç ve önerilere varacağına inanıyorum.

Yıllardır her konuda yurtsever çabalarını izlediğimiz elektrik mühendislerimizi kut-lar, kendi gücümüze dayanan bir kalkınma politikasının izlenmesinin savunulaca-ğına inandığım kongrenize basanlar dilerim.

Teoman öztürk
Türk Mühendis ve Mimar
Odaları Birliği Başkanı

oda alışmaları

CHP GENEL BAŞKANI Sn. BÜLENT ECEVİT'İN MESAJI

Sayın Ahmet Varol

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı
Elektrik Enerjisi Teknik Kongresi Ankara

Sınaleşmenin can damarı ve uygar yaşamanın gereği'olan elektrik enerjisinde çekilen sıkıntının kaygı verici ve kalkınmayı engelleyici ölçölere vardığı bir sırada bu sorunu ele alacak bir kongre topladığı için TMMOB Elektrik Mühendisleri Odasını kutlarım.

Elektrik enerjisi sorununa özömler getirecek siyasal kararların ve tedbirlerin geçerli ve etkili olabilmesi, bu alanda yetişmiş uzmanların bilgilerine ve görüşlerine değer verilmesine bağlıdır. Kongreniz bu bakımdan çok yararlı olacaktır, siyasal kadrolara ve yöneticilere ışık tutacaktır.

Kongre alışmalarınızın başarılı olmasını ve yayınlanarak en geniş ölçölde değerlendirilebilmesini dilerim.

Size ve Kongrenizin değerli konuşmacılarına ve üyelerine saygılar sunarım.

Bülent Ecevit
Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Başkanı

oda çalışmaları

BASINA YAPILAN AÇIKLAMA

9 Kasım 1973

TEKNİK ELEMANLARDAN YETERİNCE YARARLANILMAMASI YÜZÜNDEN ENERJİ SIKINTISI DAHA DA ARTACAK...

Elektrik Mühendisleri Odası, enerji sorununun yurdun diğer sorunlarıyla bağlantılı olduğunu açıkladı

ANKARA (TUBA) — Teknik elemanlardan yeterli ölçüde yararlanılmaması yüzünden enerji sıkıntısının daha da artacağı ve 7-8 milyar kilovatsaat enerji üretecek Elbistan projesinin gecikmesi halinde enerji sorununun içinden çıkılmaz bir duruma geleceği belirtilmiştir.

Elektrik Mühendisleri Odası bugün/dün enerji sorunuyla ilgili bir açıklama yapmıştır. Açıklamada; enerji sorununun yurdun diğer sorunlarıyla bağlantılı olduğu ifade edilmekte ve şöyle denilmektedir:

«Elbistan linyit yataklarının açılması, ayrıca burada 7-8 milyar kilovatsaat enerji üretecek termik santral kurulması 4. Beş yıllık plana alınmış ve projenin gerçekleşmesi için gerekli kredi konusunda Dünya Bankası ile mutabakata varılmıştır. Fakat, Türkiye Elektrik Kurumunun, Dünya Bankasının istediği teknik eleman kadrosunu gösterememesi üzerine temin edilecek kredi tehlikeye düşmüş bulunmaktadır. Yurdumuzun içinde bulunduğu enerji sıkıntısı da gözönüne alınacak olursa, ilerideki yıllarda şimdiki toplam üretimimize yakın bir enerji üretmesi beklenen bu projenin gecikmesi enerji sorununu daha da güçleştirecektir.

Enerji sorununun linyit yakan termik santrallerle giderilmesinin doğru bir yol olacağı artık açıklık kazanmıştır. Durum böyle iken, teknik eleman yetersizliği nedeniyle büyük güç üretecek Elbistan projesinin gecikmesi, kısıtlı sanayileşme olanaklarımızı büyük ölçüde etkileyecektir.

Yurdumuzun enerji sorununun diğer sorunlardan ve teknik eleman sorunlarından bağımsız olmadığını; son yıllarda teknik elemanlar üzerinde yoğunlaşan sosyo ekonomik baskıların sonucu teknik elemanların Devlet dairelerini ve ülkeyi terke zorlandığını, bunun da kalkınmamızı ters yönde etkilediğini sürekli olarak açıklamamıza rağmen bu sorunlar ilgililerce önemsenmemiş ve bugünkü duruma gelinmiştir.

Teknik elemanlar ve teknolojik potansiyeller gözönüne alınmadan kalkınma girişimlerinde bulunulamaz. Elbistan santrali için TEK in teknik kadroları oluşturamaması bugüne değin yanlışlığını belirttiğimiz istihdam politikasının doğurduğu sonuçlardan biridir.

Mevcut personel kanunu yürürlükte olduğu sürece, ülkemiz bu tür sıkıntılarla her zaman karşılaşacaktır. Teknik personelin ekonomik, demokratik ve sosyal sorunlarını çözümlenici çalışanlar yararına olacak yeni bir istihdam politikası düzenlenmeden bu gibi sorunlara çare bulma olanağı yoktur.» (TUBA)

oda alışmaları

BASINA YAPILAN AÇIKLAMA

16 Kasım 1973

ENERJİ KONGRESİ MUM IŐIĐINDA YAPILYOR...

Kongre Deleğeleri, «iŐte somut örnek, enerji sorunu bile mum ıŐıĐında tartıŐılıyord» dediler

ANKARA (TUBA) — Enerji sorununun tartıŐıldıĐı Elektrik Enerjisi Teknik Kongresi çalışmalarını enerji kesimi dolayısıyla mum ıŐıĐında sürdürmek zorunda kalmıŐtır.

Elektrik Mühendisleri Odasının düzenlediği Elektrik Enerjisi Teknik Kongresinin ilk gününde Kongrenin yapıldığı semte lokal olarak cereyan verilmiş; böylece Enerji Bakanı ve diğer davetliler konuŐmalarını elektrik ıŐıĐında yapmıŐlardır; fakat Kongrenin ikinci günü cereyanlar her zaman olduğu gibi saat 10.30 ilâ 12.00 arası kesilmiŐtir. Cereyan kesimi dolayısıyla enerji sorunu mum ıŐıĐında tartıŐılabilmeli; konuŐmacılar «enerji sıkıntısının somut örneğini görüyoruz. Elektrik Enerjisi Kongresi bile mum ıŐıĐında yapılabilmektedir.» demiŐlerdir.

Ajans TUBA muhabirinin konu ile ilgili bir sorusunu cevaplandıran Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet Varol da Őunları söylemiŐtir :

«Elektrik Enerjisi Kongresinde enerji sorununun tartışılması sırasında elektrik kesilmesi Kongrenin çalışmalarını güçleŐtirdiĐi gibi sorunun önemini daha da somutlaŐtırmaktadır. Mum ıŐıĐında devam eden kongrede gerçekçi zmler önerilmiŐtir ve önerilecektir.

Dn ve bugün okunan bildirimlerin sonucunda kendi gücümüze ve doğal kaynaklarımıza dayalı bir enerji politikası izlenmesinin önemi daha da açıklık kazanmıştır. KonuŐmacıların ve bildiri verenlerin ortak yanı bu konu üzerinde birleŐmeleridir. Sorunun giderek bugünkü duruma gelmesinin nedenlerini, dışa bağlı politika izlenmesi sonucu, yapılan planların ve yatırımların ülke çıkarlarına uygun olmasında aramak lâzımdır.» (TUBA)

oda alışmaları

EMO BAŞKANI Sn. AHMET VAROL'UN AÇIŞ KONUŐMASI

Sayın konuklar, sayın üyelerimiz,

Geçtiğimiz aylarda ve halen tartışma konusu olan, kamu oyunu yakımdan ilgilen-diren elektrik enerjisi sorunu bazı çevrelerce bugüne değin istismar edilmek isten-miştir.

Geçmiş iktidarların yurdumuzda oluşturduğu dışa bağımlı kalkınmanın doğal so-nucu olarak ulusal bir enerji politikası uygulanmamış, 1965 yılından bu yana si-yasi iktidarı elinde bulunduranlar soruna geçici ve dışa bağımlı çözümler getirerek enerji sorununu bugünkü çıkmaza sokmuşlardır. Bugün gene aynı yetkililer,% 601

da çalışmaları

ithal edilen petrol ürünlerini kullanan santrallerle enerji açığının kapatılması görüşünü kamuoyuna benimsetmeye çalışmaktadırlar.

Bu hususu gözönüne alan Odamız, Genel Kurulumuzun da önerisini dikkate alarak Elektrik Enerjisi Teknik Kongresinin oluşturulması için çalışmalara başlamıştır.

Kongreyi Haziran ayı içinde toplıyacak şekilde çalışmalar sürdürülmüş, ancak sunulacak tebliğlerin Mayıs ayına kadar Odamıza ulaşmaması nedeni ile tatil ayları da gözönüne alınarak Kongre tarihi 15-16-17-Kasım-1973 tarihlerine kadar ertelenmiştir.

Kongremize gerek tebliğ göndererek gerek finansman bakımından yardımda bulunan ve gerekse sergiye iştirak eden kurum ve üyelerimize teşekkür ederiz.

Bilindiği gibi elektrik enerjisi birincil enerji diye adlandırılan taş kömürü, linyit gibi katı yakıtlarla, petrol ürünleri, hidro-elektrik potansiyel ve nükleer enerji kaynaklarından üretilir.

Bilinen kaynaklara göre Türkiyenin enerji potansiyeline göz atarsak; taş kömürü 1 milyar ton ,linyit 6 milyar ton, milli ve yabancı şirketlere ait ruhsatlı sahalardan üretilen petrol rezervi 25 milyon ton, hidrolik potansiyelimiz ise 80 milyar KWh civarındadır.

Kaynakların elektrik enerjisi üretimindeki kullanışı ise şöyledir: linyit kömürünün elektrik enerjisi üretimindeki payı 1962 yılında % 16,8 iken, bu değer 1967 de % 16,6 ya, 1972 de ise % 13,7 ye düşmüş, buna karşılık petrol ürünlerinin payı 1962 de % 7,6 dan 1967 de % 25,1 e, 1972 de ise % 39,8 e çıkmıştır. Hidrolik potansiyel bakımından ise durum oldukça ilginçtir. Avrupada hidrolik potansiyel bakımından ön sıralarda olan Türkiye bu potansiyelden faydalanmada son sıralarda bulunmaktadır, örneğin 22 yıl sonra bugünkü düzeyine ulaşacağımız italya, yılda 76 milyar KWh hk hidroelektrik potansiyelinin % 57,6 sından fiilen yararlanmaktadır. Yılda 80 milyar kWh lık potansiyele sahip lkemizde ise bu potansiyelden yararlanma oranı, 1962 de % 2,1, 1967 de % 3,5, 1972 de % 3,7 gibi çok düşük değerlerde seyretmektedir.

Enerji kaynaklarından taş kömürü, linyit ve hidrolik enerji tamamen yurtiçi kaynaklarından faydalanılarak üretilmekte, buna karşılık 1971 yılında tüketilen yaklaşık 9 milyon ton petrolün yalnız % 40ı, yurtiçi kaynaklarından üretilmiştir. Geriye kalan % 60 ı ise ithal edilmiştir.

Dünyada petrol sıkıntısı vardır. ABD de dahi petrolün karneye bağlandığı, petrolün Akdeniz zerinden Yurdumuza taşındığı, herhangi bir harp halinde bu denizden nakliye imknlarının nasıl gelişeceği, petrolden elde edilecek elektrik enerjisinin pahalı olması nedenleri gözönüne alınırsa ve kalkınmamız doğal kaynaklarımıza dayalı bir politika ile mümkün olabileceğine göre, ülkemizi dışa bağlı kılacak elektrik enerjisi üretiminde % 60 ı ithal yoluyla sağlanan petrole dayalı rtimi kabullenmeye imkân yoktur.

Bu açıklamalardan sonra Elektrik Enerjisi retiminde birincil enerji kaynaklarının nasıl seçileceği açıkça grlmektedir. Bu kaynakların elektrik enerjisi üretim-

oda çalışmaları

deki kullanım tercihleri geçmiş iktidarların dışa bağlı bir ekonomi politikası izlemelerinin doğal sonucu olarak ülke yararına yönelik olmamış ve yurdumuzda ulusal bir enerji politikası uygulanamamıştır.

Uygar ülkeler enerji yetersizliklerini yeni teknolojilerle yenme yarışındadırlar. Bu ülkelerde doğal kaynaklar büyük ölçüde elektrik enerjisine dönüştürülmüştür. Petrol ve tabii gaz yataklarını zorlamadan yeni enerji kaynakları araştırılmaktadır. Bunlar arasında güneş enerjisi, denizlerden elde edilecek enerji, jeotermal enerji v.s sayılabilir. Bu bakımdan asrımızın son yirmi beş yılında bütün ümitler nükleer güçteki gelişmelere bağlanmaktadır. Ancak bu üretim biçiminde santral yapımında geçen zamanın uzunluğu (8-10 yıl), nükleer emniyet ve artıkları hakkında duyulan kuşkular, nükleer gücün zenginleştirilmesindeki kararsızlıklar gibi tesis maliyetlerini arttırıcı faktörler nükleer güçte büyük bir ticari atılımı önlemekle beraber, Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Japonya ve Rusyada mühim sayıda nükleer santral yapılması programlanmıştır.

1982 den sonraki yıllarda, Ülkemizde doğal kaynaklarımıza yenileri eklenmediği takdirde nükleer enerjiden faydalanma yoluna gidileceğinden, bu yönde bir çalışma yapmanın yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Dünyada fert başına ortalama elektrik enerjisi tüketimi 1951 de 440, 1962 de 845 ve 1969 da 1265 kYVh/kişidir. Bu değerler aynı yıllarda Türkiye için sırasıyla 41,118 ve 219 kWh/kişidir. Buradan da görülmektedir ki, yıllık artış hızı ortalaması yüksek olmasına rağmen tüketim değerleri ortalamanın çok altındadır.

Bir ülkede elektrik enerjisi üretimi ve kişi başına enerji tüketimi kalkınma ölçüsüdür ve sanayileşme ile paralellik halindedir.

Elektrik enerjisinin guruplara göre kullanımı 1972 yılında şöyledir: % 63,2 sanayi, % 14,8 kayıp ve dahili sarfiyat, % 22 si ise aydınlatmada kullanılmaktadır.

35 milyon genel nüfusun 13 milyonu, yani nüfusun % 38 i elektrik enerjisinden yararlanmaktadır.

Geri kalan % 62 si ise elektrik enerjisinin külfetini omuzladığı halde üretilen enerjiden yararlanamamaktadır. Sosyal açıdan bu durum sanayi kesiminde kullanılan elektrik enerjisinin kimlerin fedakârlığı ile gerçekleştiğini somut olarak göstermektedir.

50 Yıllık Cumhuriyet dönemimizin ikinci yarısı, yabancı çıkarların ülkemizin kaynaklarını alabildiğine sömürme girişimlerinin yoğunlaştığı, sahte sanayileşme görüntüleri altında doğal kaynaklarımızın, insan gücümüzün ve buna bağlı olarak da teknik elemanların sömürülmesinin programlandığı yıllar olmuştur. Ülke çıkarlarına aykırı yatırımlara karşı çıkan Türk teknik elemanlarının ekonomik ve demokratik haklarını kısıtlayıcı çabalar, teşvik tedbirleriyle yabancı teknik eleman ithalini teşvik eden zihniyet teknik elemanları mesleği terk, işsizlik ve göç gibi durumlara düşürmeyi amaçlamıştır. Sanayileşmemizin vazgeçilmez unsurlarından biri olan teknik elemanların ekonomik, demokratik ve sosyal alanda ör-

oda çalışmaları

gütlenmeleri engellenmiş, gerçek anlamda sanayileşme baltalanmış, ülke çıkarlarına aykırı her girişime karşı yurtsever dirençleri kırılmak ve yokedilmek istenmiştir.

Yasalar, ekonomik ve demokratik haklarımız üzerinde baskı aracı olarak kullanılmıştır.

Kamu kesiminde çalışanların sendika kurma haklarını kaldıran anayasa değişiklikleri, ücretleri sekiz yıldır değişmeyen bir düzeyde tutan personel yasası, meslek odalarının yokedilmesini amaçlıyan yasa değişikliği teklifleri, son yıllarda iyice yoğunlaşan ve teknik elemanları baskı altına almayı amaçlıyan antidemokratik davranışlardır.

Resmi istatistiklere göre, 1963 ten bu yana hayat pahalılığı % 342 artmasına rağmen .teknik eleman ücretleri 1963 seviyesinde dondurulmuş, hattâ yer yer bu seviyenin altına düşürülmüştür.

Bir yandan teknik elemanların bu yöndeki ekonomik istekleri senelerden beri gelen bütün iktidarlarca, btde para yok gerekçesiyle devamlı olarak ertelenirken, öte yandan sadece 1970 senesi içinde sanayi ve kalkınma konusundaki teknik hizmetler için yerli teknik elemanlara ödenen toplam ücret 237 milyon lira olarak kalırken, yabancılara ödenen ücret yaklaşık olarak bunun 5 misline ulaşmıştır.

Teşvik tedbirlerinin 5/f maddesi ile dışardan ithal edilecek hizmete vergi muafiyeti tanınırken, uygulanan ücret politikası teknik elemanı bezginleştirmiştir. Daha sonra yan ödemelerle torba kadrolarla ve sözleşmeli personel istihdamı ile sözde tatmin edilmek işlenmişse de, artan hayat pahalılığı teknik elemanı bu bunalımdan kurtaramadığı gibi kendi arasında da yapay çelişkilere düşürmüş ve çalışanlar arasında ayrıcalıklar yaratmıştır.

Devlet kuruluşları teknik personel açığını dışa bağlı olarak kapatmak durumunda kalmışlardır, ithal edilen personel çok defa meslekle ilgili olmayan yaşlan ileri kişilerdir ki, bunlar Devlet Personel Kanunu ile tahakkuk ettirilen ücretlerden 30-40 kat fazla para ile istihdam edilmektedir. Bunun sayısız örnekleri vardır.

şimdi Kebanla ilgili bir kaç örneğin açıklanması yararlıdır. Ebasco Firmasının beş alternatiften Keban-Gökçekaya varyantını empoze ve kabul ettirmesi, yine bu etüde yüksek gerilim sistemi için 550 kV yerine 380 kV seçmesi Keban-Ankara ENH nin yan yana giden iki hat olarak planlamasının nelere mal olacağı bu konu ile ilgili herkes tarafından bilinmektedir. Keban projesi müşaviri, Keban ile ilk defa Hidrolik Baraj projesine girmiştir. Bu projeden 140 milyon TL civarında bir para alacak olan müşavir firmanın halen Keban şantiyesindeki elemanlarının yaş ortalaması 60 dır. Müşavir, imento satan ve tahsil seviyesi çok düşük olan elemanları Kebanda beton ve inşaat kontrol baş mühendisleri olarak kullanmaktadır. Ve bu kişiler 50000 TL ile 90000 TL arasında ajilik ücret almaktadırlar. Bunların hatalarını düzeltmeye çalışan ve bir türlü söz geçiremeyen DSt nin kontrol mühendisleri ise 2400 ile 4000 TL aylık ücret alırlar. Fakat yetkililerin bu durumu gördükleri halde müdahale etmemeleri de davranışın diğer acı bir yönüdür. Projenin n aş-

oda çalışmaları

malarına katılan bir yetkiliye Keban Barajında denge bacası, kelebek vana, imdat dizel v.s. neden düşünülmediği sorulduğunda «projeyi gerçekleştirmek için Dünya Bankasından ve Avrupa Yatırımlar Bankasından kredi alabilmek gayesiyle projenin ucuz gösterilmesi gerekiyordu, kredi aldıktan sonra hakiki projeler yapılacaktı, fakat her nasılsa daha sonra hakiki projelerin yapılması unutuldu» demiştir.

Yine Keban santralı ele alınırsa, mağaraların daha önce Türk jeologlar tarafından varlığı zikredildiği halde santral temelinin tesbitinde iyi sondaj yapılmamış olması 400 milyon, dolgu için kaya ocağının iy3 seçilmemesi 160 milyon fazla ödemeye sebep olmuştur. Montajın başından beri müşavir firmaya yapılan İsrarlı uyanlara rağmen baraj dip savağı ve cebri giriş ağzı kapaklarını seri kapatma mekanizmalarının (kelebek vana olmadığı için bu husus en kritik haldi) 6 sene sonra montajın sonuna doğru yapılması 60-70 milyon TL fazla ödemeye ve çok kıymetli zaman kaybına sebep olmuştur. Daha açık belirtmek gerekirse iki milyarlık projenin altı milyar TL ye bitirilmesi tamamen müşavir firmanın eseridir.

Keban barajında Türk kontrol mühendisi sayısı, 70 civarından 5-6 ya düşmüştür. Bu 5-6 mühendisin çoğu da ayrılmak için daha iyi koşullar aramaktadır. Yöneticilerin bu koşullarla personel istihdamı ham hayalden öteye geçemez. Soruna halen dahi çözümlenememesi yatırımların sahiplsizliğinin başka bir delilidir ve affedilmez büyük bir hatadır. 1967 sonunda enerji sorununun kurtarıcısı gözü ile bakılan Keban sisteminin ancak 1974 tarihinde biteceği bütün ilgililer tarafından tes-bit edilmişken, 6 senelik süre içersinde dünyanın en büyük termik santrallerin kurulamaz mıydı, ki büyük bir termik santralın kuruluş süresi maksimum 3 yıldır. Bugünkü enerji sıkıntımızı Keban Projesinin gecikmesine bağlıyan ilgililer bu altı sene içinde nerede idiler? Diğer yandan 1975 de bitmesi gereken ve bugünkü enerji sıkıntısını büyük ölçüde önliyebilecek durumda olan Gökçekaya barajı montajında bir generatörün rotoru montaj esnasında düşürölmüş ve bunun gibi olaylar santralin bugüne kadar devreye girememesine sebep olmuştur. Hiç bir ölkede görölmemiş bu hadise montaj sahasındaki ilgisizliğin somut bir örneğidir.

Ölkemizde 10 un üzerinde büyük hidrolik ve 5 in üzerinde büyük termik santral ve yüzlerce trafo merkezi kurulduğu halde, tecrübeli montaj ekibi kazanamamamız dolayısıyla bir önceki tesiste yaptığımız hataları daha sonraki tesislerde tekrarlamamız, basiretsiz personel politikamızın bir sonucudur.

Yakın gelecekte Oymapınar, Aslantaş, Elbistan ve Aşağı Fırat projelerinde de aynı tecrübesizlikleri yapacak ve bu fakir memleketimizi milyarlarca lira zarara uğratacak mıyız?

Montaj ve proje ihtisas gurupları kurulmadıkça ve yetişmiş elemanların başka sahalarda iş araması önlenmedikçe, özet olarak Personel Kanunu teknik personelin yararına çözümlenmedikçe aynı hatalar devam edip gidecektir.

Keban hatları bitmek üzeredir ve işletmeye alındığı zaman işletme ve bakım elemanı maalesef yoktur.

oda çalışmaları

Bugün Tek nün istihdam ettiği eleman mevcut şebekesinin işletme ve bakımına yetişememektedir. Keban devreye girdiği zaman işletme ve bakım personelinin de yetişmiş olması gerekirdi.

Bu personel politikası ile TEK nün Keban sistemini işletmeme ve bakımını yapamama tehlikesi vardır.

Bütün bu koşullar altında ülkemizin sorunlarını birbirinden ayırmadan geçmişteki pratiklerden de ders alarak enerji sorununun çözümü için öneri ve isteklerimizi şu biçimde sırayabiliriz :

1. Tüm insan gücü ve hammadde kaynaklarımızın halkımızın hizmetine sunulduğu, bu kaynakların kullanılmasında tüm çalışanların söz sahibi olduğu, Üretime doğrudan katkıda bulunan teknik elemanların emeklerinin karşılığını toplu sözleşme ve grev haklarıyla elde edebilme olanağına sahip kılındığı, Teknik hizmet ithali gibi ülke çıkarlarına aykırı girişimlere son verilmesi için yabancı denetiminin tamamen ortadan kalktığı bir kalkınma politikası izlenmelidir.
1. Ülkemizin enerji kaynakları envanteri çıkarılmalı, kaynakların miktarları ve optimum üretimleri saptanmalıdır.
2. Enerji kaynakları aramaları devlet kuruluşları tarafından süratle yapılmalıdır.
3. Tüm linyit ve taş kömürü yatakları bilimsel bir şekilde değerlendirilmeli ve özel sektörün elinde bulunan işletmeler devletleştirilmelidir.
4. Mevcut hidro elektrik potansiyelden yararlanmaya gidilerek bu konuda gerekli çalışmalara hemen başlanmalıdır.
5. Elektrik enerjisi tek elde ve TEK bünyesinde toplanmalıdır.
6. Enerji üretimindeki yeni teknolojiler yakından izlenmeli ve ülke çıkarlarına uygun bir çözüm oluşturulmalıdır.
7. Enerjinin en kısa zamanda üretilmesi amacı ile her türlü idari ve mali engeller ortadan kaldırılmalıdır.
8. Beş Yıllık planlar içerisinde enerji sektörüne daha çok yatırım yapabilmek için finansman imkânları sağlanmalıdır.
9. Bütün çalışanlarla birlikte teknik elemanları da geçim sıkıntısından ve yurt dışına göç etmekten kurtarmak için ücretler yaşama şartlarının gerektirdiği düzeye ulaştırılmalıdır.
10. izlenen ücret politikası sözleşmeli personel statüsü gibi çalışanlar arasında sürtüşmeler yaratan ayrıcalıklara yol açmayacak, eşit hizmete eşit ücret verilecek biçimde yeniden saptanmalıdır.

oda alışmaları

ENERJİ ve TABİİ KAYNAKLAR BAKANİ Sn.

KEMAL DEMİRİN KONUŐMASI

Elektrik mühendisleri odası, elektrik enerjisi teknik kongresinin sayın başkanı ve -başkanlık divanı basın mensuplarım, konuklan ve sayın üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Elektrik enerjisinin ülkemiz için taşıdığı önemin her yönü ile tartışıldığı bir zamanda konunun gerçek sahibi olan oda mensuplarının konuyu bilgili ellerde eleştirmek, sonuçlara bağlamak çözüm yolları getirmek düşüncesi ile ele almış olmasından dolayı oda yöneticilerine teşekkür ederim.

oda alışmaları

Enerji, hiç şüphesiz çağımızın en önemli sorunu olmakta devam etmektedir. Özellikle elektrik enerjisi sosyal yaşantının dünyanın her ülkesinde geri kalmışından ekonomik özgürlüğe ulaşmışına kadar her ülkesinde, özellikle elektrik enerjisinin taşıdığı önem, sanayii gelişmesi içinde ayrı bir değer taşımaktadır. Kongreden yararlanmak suretiyle ülkemizin elektrik enerjisi sorunu ile ilgili görüşlerimi uygulamalardan da edindiğimiz çıkardığımız sonuçlara dayanarak sunmak istiyorum. Bugün ülkemizde yaklaşık olarak 1000 MW kurulu güçte hidrolik santral, gene yaklaşık olarak 1500 MW kurulu güçte termik santral vardır. Bunlar 1973 yılı sonu itibariyle tahmin edilir ki, 12 milyarın üstünde bir elektrik enerjisi üretimi sağlıyacaktadırlar. Ülkemizde kurulu güçlerin yakıtlarına göre incelenmesi yapıldığında görülür ki; bugün ülkemizde mevcut bu kurulu güçlerin % 30 u hidrolik, % 70 i termik santrallardır. Bu oranın yıllar itibariyle programlanmış olan yatırımlar gerçekleştiği zaman, üçüncü beş yıllık plan dönemi sonunda hidrolik santrallar % 35 termik santrallarda % 65, 1987 itibariyle de hidrolik santrallarda % 53,3 termik santrallarda % 46,7 e ulaşmış olacaktır. Bugün ülkede mevcut kurulu güçler dayandıkları birincil güç itibariyle değerlendiği zaman görölmektedir ki, hidrolik santrallann oranı toplam güç içinde termik santrallara nazaran çok düşüktür. Planlarımızda esasen bu hususa dikkati çekmiş, yıllık programlarda ve özellikle 1973 yılı programlarında hidrolik santrallar aleyhine olan bu oranın, hidrolik santrallar lehinde gelişmesini sağlıyacak tedbirlerin alınmasını önerilmiştir. Hidrolik santralları başka bir deyimle ülkemizin su gücünün envanteri yapılmış ve istikşafı çıkmış su gücünün değerlendirmesini yaptığımız zaman gördüğümüz şudur. Ülkemizde yaklaşık olarak 18000 MW güç verecek hidrolik güce sahibiz. Bu yaklaşık olarak 73 ila 75 milyar KWh elektrik enerjisine tekabül eder.

Bugün ülkemizde envanteri yapılmış, istikşafı çıkmış hidrolik gücün % 4,7 si kullanılır haldedir (bugün 1973 de) inşasına başlanmış olan santrallar, inşasına başlanmış inşaası devam eden su santralleri bittiğinde ve bu santraller üretime geçer hale geldiğinde, bu oran % 25 e çıkmış olacaktır. Tabiatıyla kasteddiğim oran envanteri yapılmış istikşafı çıkmış yaklaşık olarak 18000 MW güç olarak değerlendirilmiş olan su gücü içindeki orandır, ileri yıllar için programlanmış henüz inşaatlarına başlanmamış olan su santrallannın da inşaalan tamamlandığı zaman, istikşafı yapılmış hidrolik potansiyelin içindeki santrallann oranı % 73 e ulaşmış olacaktır. 18000 nin % 73 ne ulaşmış olacaktır. Kanaatim odur ki , ülkemizin su gücü yeterince değerlendirilebilmiş değildir. Bundan su gücünden bugün % 10, % 4,7 yararlanmış olmamızı kastediyor değilim, bu su gücünden yararlanmada yıllar itibarı ile geçmiş yıllar itibariyle gecikmiş olmamızın bir işaretidir. Programlanmış inşaalan-na başlanmış, inşaalarına başlanmak üzere programlanmış olan yatırımlar gerçekleştiği zaman tesbit edilmiş, saptanmış olan gücün % 73 ü çalışır işler hale getirilecek olmasına rağmen, kanaatim odur ki, ülkemizin su gücü envanter bakımından istikşaf bakımından potansiyel yeterince değerlendirilmiş değildir. Küçük su güçlerinin özkaynaklanmıza dayalı elektrik enerjisi üretimine gerçekten ağırlık vermek için özkaynaklarımız bakımından en güçlü olduğunu sandığım su gücüne küçük su gücüne de değer vermek inancındayım ve bu nedenle küçük su potansiyellerini mutlaka ele almalı ve bu potansiyel elektrik enerjisinde değerlendirilmelidir. Su santralları ile ilgili rantabilite hesapların yapılmasında küçük santrallerle büyük

oda çalışmaları

santraller arasında kıyaslama yapmak yerine küçük su santrallerle büyük su santraller arasında kıyaslama yapıp küçük santralleri rantabl bulmama yerine küçük su santralleri ile kıyaslamayı küçük su santrallerinin kıyaslanmasını, diğer birincil enerji kaynakları ile yapmak gerektiği inancındayım. Kömür ve diğerleri böyle yapıldığı zaman küçük su potansiyellerinin de ülke ekonomisinde elektrik enerjisi üretimi bakımından gerçek yerini alacağını sanırım. Termik santrallerin bugün, kü oranlarım sundum. Bugünkü güç içinde termik santral oranlarının % 70 olduğunu sundum.

Termik santralleri yakıtları itibariyle değerlendirildikleri zaman, açış konuşmasını yapan değerli arkadaşımın da verdiği rakamlarda görüldüğü gibi, gerçekten özkaynaklara dayalı özkaynaklara, dayanık olmayan termik santralleri düşündürücüdür. Termik santrallerde yakıt olarak fuel-oil kullanılması ülkemizde uzun bir zamandan beri tartışılmaktadır. Zaman zaman bu tartışmalar hızlanmaktadır. Zaman zaman ve özellikle fuel-oil termik santralleri süre itibariyle biraz daha kısa sürede diğerlerine nazaran biraz daha kısa sürede gerçekleşebiliyor gerekçesi ile sıkışık zamanlarda elektrik enerjisinde sıkışık olduğumuz zamanlarda fuel-oil'a dayalı termik santralleri savunulduğu önerildiği görülmektedir; oysa planlarımız üçüncü beş yıllık planımız dahil özkaynaklanmıza dayalı elektrik enerjisi üretimini öngörmektedir. Kanaatim odur ki, ülkemiz elektrik enerjisi üretimi birincil enerji bakımından, elektrik enerjisi bakımından ülkemiz özkaynakları yeterlidir. Tam anlamı ile değerlendirildiği zaman uzun süre ihtiyaçlarımızı karşılamak için olanaklarına sahip olacaktır. Buna bağlı elektrik enerjisi üretiminin sayılamıyacak kadar sakıncası vardır. Bu uyarılama sakıncalarla doludur. Kaldı ki içinde bulunduğumuz çağda ekonomisi gelişmiş ülkelerin dahi, hatta ekonomisi çok gelişmiş ülkelerin dahi enerjilerini petrol ve ürünlerine bağlamada nasıl bir ırkekliğin içine girdikleri ve petrol sağlamada karşılaştıkları güçlüklerin yönelttiği bir eğilimle nasıl bundan kaçtıkları görülürken bilinirken fuel-oil santrallerinin Türkiye için mümkün olmadığı, olmayacağı inancındayım. Bizim uygulamalarımız bu anlayışla olmuştur. Bizim uygulamalarımız bu anlayışta olmaktadır. Hiç şüphe etmiyorum, bundan sonraki uygulamalar da bu anlayışla olacaktır. Zaten plan gereğince de böyle olması lâzımdır.'

Sayın üyeler ayrıca bugün ülkemiz elektrik enerjisi yönünden dar boğazın içindedir.

1973 yılına 600 milyon KWh elektrik enerjisi açığı ile girilmiştir. 600 milyon KWh elektrik enerjisi açığını 1973 yılı içinde yeni bir üretim tesisiyle karşılamak imkânı süre bakımından bulunamamıştır. Yıl içinde üretime geçebilecek ve o yılın açığını üretimle kapatabilecek bir santral sistemi tipi mevcut olmadığı için, 600 Milyon KWh açığı elektrik enerjisi açığını kapatabilmek için elde mevcut birkaç gaz türbini hemen sisteme bağlanmış, üretime geçilmiş ve bunun yanında bildiğiniz bir kısım tasarruf tedbirleri alınmıştır. Ancak yağışların normalin çok altında seyretmiş olması nedeniyle su santrallerinden ve programlanmış beklenen üretim sağlanamamıştır. Bir çok su santralleri su seviyelerinin çok düşük olması nedeniyle normal üretimlerini yapamamışlardır. Buna ilaveten Gökçekaya su santrali zamanm-

oda çalışmaları

da sresinde çalışmaya geçememiştir. Bütün bu güçlükler esasen bir denge ile yürütülmekte olan elektrik enerjisi tüketim ihtiyaını karşılamada tecrübe çalışmalarında 130 MW a kadar çıkmış olan Seyit mer termik santralının kömür taşıma bandında meydana gelen arıza ile devreden çıkması sureti ile büsbütün çözülemez bir noktaya gelmiştir ve bildiğiniz kısıntı elektrik tasarrufu tedbirlerinin arttırılması sonucunu doğurmuştur. Esasen yılbaşından beri devam etmekte olan 1973 yılından beri devam etmekte olan tasarruf tedbirlerinin son haftalar içerisinde daha da arttırılması nedenlerini böylece özetlemiş oluyorum. Seyit mer termik santrali bandı gelmiş yerine takılmıştır. Bu sabah ilgili arkadaşlarımdan aldığım bilgiye dayanarak belirtmek isterim ki Seyit mer termik santrali dün gece ateşlenmiştir. Seyit mer termik santralının bugünü takip eden gün içerisinde tecrübe çalışmaları diye sizin isimlendirdiğiniz çalışma içinde (elektrik mühendisleri olarak) alışma içinde sisteme yavaş yavaş elektrik enerjisi vermeye başlayacaktır. Gökçe-kaya barajının çalışmaları tamamlanmıştır. Gökçekaya barajının önümüzdeki hafta başında tecrübe çalışmalarına başlaması beklenmektedir.

Keban barajı uzun gecikmelerden sonra Türkiyedeki elektrik sorununun bugünkü dar boğazların doğuşunda önemli bir etken olarak gösterilen Keban barajının kapakları kapatılmıştır.

Keban Barajı su tutma çalışmalarına başlanmıştır. Yağışlar normal devam ettiği ve su tutmaya iyi su tutmaya imkân verdiği takdirde, Keban Barajı 1974 yılı r talannda üretime geçebilecektir. Keban Barajı 1974 yılında yağışlar normal seyret, tiği ve barajda üretim imkânı sağlayacak su toplandığı zaman üretime geçtiği takdirde, yaklaşık olarak 700 milyon KWh elektrik enerjisi 1973 yılı içerisinde retilabilecektir. Bu ngrlmştir. Sayın yeler 1973 yılında 1974 yılının elektrik enerjisi bakımından görünümü şöyledir. 1974 yılında planlanmış programlanmış olan üretim ve tüketim hesaplan içinde 1 milyar 200 milyon KWh elektrik enerjisi açığı vardır, 1 milyar 200 milyon KWh elektrik enerjisi açığını kapatabilmek için uygulamalarımızda 1974 yılında üretim yapabilecek ve böylece tasarruf tedbirleri ile karşılanması imkânı olmayan 1 milyarın üstündeki bu açığın karşılanabilmesi dşnlmştir.

Bu nedenle aslında normal sistemin iinleki elektrik enerjisi üretiminde sistemin normal bir aracı olmaması icabeden gaz türbinleri 1974 yılına yetiştirilebilecek tek üretim aracı olarak süratle satın alınma, monte edilme yoluna gidilmiş, ihaleler yapılmış 5 adedi 15 er MW lık 5 adedi ülkemize gelmiş montaj faaliyetleri devam etmektedir. Sanırım 1974 yılı baş aylarında bunlar üretime geçebilecektir. Diğerleri daha yüksek ünite gleri olan gaz türbinleri olarak da 1974 yılının ortalarında hizmete geçebilecektir. alışmalar bu istikamette yürütülmektedir. 1973 yılının elektrik enerjisi açığını karşılayabilmek için bir tedbir olarak devreye sokulmuş sisteme bağlanmış olan mevcut gaz türbinlerinin çalışmaları da 1974 yılı içersinde devam edecektir. Yağışlar normal gittiği ve hidrolik santrallardan programlanan hesaplanan üretim sağlandığı takdirde 1974 yılı 1 milyar 200 milyon KWh açığının hesaplanmasında hidrolik santrallardan beklenen ve hesaba dahil edilen üretim, 1974 yılında yağışlarda bir anormallik olmaz sağlanabilirse, 1974 yılı elektrik enerjisi açığı kapatılmış olacaktır.

oda çalışmaları

Böylece 1974 yılında elektrik enerjisi açığı olmayacaktır. 1974 yılında yağışlar normal gittiği takdirde Kebandan elde edilen çok üretim yıl içinde beklenmeyen tüketim gelişmelerini de karşılama olanağı getirecektir. 1975 ve 1976 yılı Keban 74 de olmadığı 75 de yağışlar normal gitmediği takdirde, 75 de de üretime geçtiğinde 75-76 yılının elektrik enerjisi üretimi bakımından tüketimde hiç beklenmeyen anormal gelişmeler sıçramalar olmadığı takdirde fazla sıkıntılı geçmeyeceği tahmin edilmektedir. 1977 yılı için tedbir almak gerekmiştir. 1977 yılı için Afşin-Elbistan projesinin gerçekleşmesi 1977 de üretim sağlayacak şekilde gerçekleşmesi finansman anlaşmalarının zamanında tamamlanamamış olması nedeniyle gecikmesi ihtimali doğmuştur. Bu nedenle 1977 yılında ve onu takibeden yılı doğacak elektrik enerjisi açığını kapayabilmek için bu yıl 1973 yılı programına ek olarak programda mevcut yatırımlara hidrolik santral yatırımlarına ek olarak 3 adet termik santral programa alınmıştır. Bu üç adet termik santralin birisi Tunçbilekte birisi Beypazannda birisi de Amasrada kurulacaktır. Bütün dünyada birincil enerji kaynaklarının yarattığı ve yaratma imkânı görülen sıkıntıları nedeniyle nükleer santrallere ağırlık vermeye başlanmıştır. Ekonomik gelişmişliğini sağlamış ülkeler çoğunlukla elektrik enerjisi üretimi içindeki nükleer enerji üretim payım her geçen yıl biraz daha arttırmaktadırlar. Ülkemizde nükleer enerji santrali elektrik enerjisi programlanmış 1973 yılı için 600 MW güçte bir santral öngörülmüştür.

Nükleer elektrik enerjisi santrali ile ilgili yer seçimi işlemleri tamamlanmıştır. Yer seçiminin özelliği olması bildiğiniz özelliği olması nedeniyle bir nükleer santrali için ve onun gelişmeleri için uygun yer saptanmış ve nükleer santral yapımı için gerekli teklif ilgili yere ulaştırılmıştır. Şimdi 1982 yılı ve 1982 yılını takiben nükleer elektrik santralleri ülkemizde hizmete girmeye başlayacaktır, ilk santralin açış konusunda da belirtildiği gibi; 1982 ...belirtildiği gibi nükleer santrallerin çok uzun sürede gerçekleşme imkânı bulması nedeniyle ilk santralin ancak 1982 yılı ve onu takip eden yıl üretime geçmesi düşünülebilir. Ancak 3. cü beş yıllık planda öngörülmüş olan 6000 MW güce ulaşmak için nükleer santrallarda 6000 toplam 6000 MW güce ulaşmak için onu takip eden her yıl birincinin ikincinin üçüncünün dördüncünün ve onu takip eden 600 ler yapıldığı takdirde de onuncunun hizmete girebilmesini sağlamak için yıllar içerisinde yatırım programlarında değerlendirmeleri yapılacaktır.

Sayın üyeler bu fazla teferruatına inmemeye çalışarak esasen çok iyi bildiğiniz bu konularda sunduğum ülkemizin içinde bulunduğu elektrik enerjisi bunalımının nedenleri ile ilgili düşüncelerimi de sunmak istiyorum, bugün içerisinde bulunduğumuz bunalımın nedenleri ile ilgili düşüncelerimi de sunmak istiyorum. Bugün içerisinde bulunduğumuz bunalımın nedenleri elbetteki çoktur. Ama sanırım bu nedenlerin başında üretim santrallerinin zamanında hizmete girememeleri başta yer almaktadır. Nedenlerin başında yer almaktadır. Özellikle Keban ve onun gecikmelerinin getirdiği bunalımlar günümüzün meselesi olarak konuşulmaktadır. Yatırımlar elektrik enerjisi üretimi ile ilgili yatırımların gecikmesinde de çok nedenler vardır. Ama bu nedenlerin başında teknik personel sorununun önemli bir yeri, ağırlığı olduğu da şüphesizdir.

oda alışmaları

Teknik personel lkemizde kamu kesiminde gerçekten g koşullar içinde çalışmaktadır. Görevim gereği zaman zaman Bakanlığımıza bağlı kuruluşlarda görev yapan teknik personel arkadaşlarımızın çalışmaları, iş yerlerinde proje hazırladıkları odalardan sahalarda hizmet verdikleri yerlere kadar, zaman zaman hangi koşullarda çalıştığım çalıştıklarını görmek fırsatını buldum.

inancım odur ki, Türk Teknik Personeli çok daha cazip çok daha zenilir şartlara rağmen Kamu hizmetinde görev yapıyorsa kamu hizmetinde görev yapmayı tercih ediyorsa bu kamu hizmetinin memleket hizmetinde değerlendirilmesinden doğ^ma bir i rahatlığını yüreğinde hissetmesinden meydana gelmektedir. Bunun kamu teknik personelinin kamu görevi yapan teknik personelinin g, mevcut g koşullar içerisinde çalışmasında bir ağırlığı olduğu şüphesizdir. Gerçekten elektrik enerjisinde teknik personelin çalışma yerleri birincil enerji kaynaklarının genellikle sosyal yaşantı bölgelerinin dışında olması nedeniyle, ya bir büyük akarsuyun boyu üzerinde veya bir kömür yatağının yolunu teşkil ettiği yerde olması nedeniyle kendisi ve çocukları alışa geldiği gördüğü imknlerden yoksun o imkânları bulamama içinde ve yıllar süren zaman zaman zaman 6 sene 8 sene aynı yerde bir çalışma yapabiliyorsa bunu ülkeye hizmet ülkeye yararlı olma ve kamu hizmeti görme duygusundan yoksun bıraktığınız zaman bu hizmet yapılabilir hizmet olmaktan çıkar. Karşılığı ne olursa olsun madde olarak yapılabilir olmaktan çıkar. Bu nedenledir ki benim izleniminin kamu personelinin çalışma kamu hizmetinde aşıma düzeyinde bu ağırlık taşıyan bir husustur. Ancak iyi yetişmiş tecrübe sahibi olmuş teknik personeli bugünkü personel rejimi içinde yan ödemelerden de bugünkü yasaların verdiği imkanlar lsnde yararlandırmak suretiyle dahi tam olarak teknik personelin çalışma koşullarına denk bir ödemenin yapılabilmesini yapılabildiğini sanmıyorum.

Son çıkan yan ödeme kararnamelerinden, Bakanlığımıza bağlı kuruluşlar ve bu arada Türkiye Elektrik Kurumu da onun personeli de yararlanmıştır. Ama hiç şüphe etmiyorum. Yasaların verdiği olanaklar lsnde sağlanmış olan bu yan ödemelerle dahi teknik personel sorunu çözülebilme imkanını bulmuş olmayacaktır.

Kanaatim odur ki, elektrik enerjisi üretiminin ülke ekonomisinde ve bu sosyal yaşantısında taşıdığı önem de dikkate alınarak ve Türkiye Elektrik Kurumunun krlilik amacı ile de çalışması öngörüldüğü dikkate alınarak kanunu ile krlilik amacı öngörülerek çalışma durumunda da olduğu dikkate alınarak Türkiye Elektrik Kurumu için ayn bir statünün saptanmasına ihtiyaç vardır. Bu statü Elektrik enerjisi üretiminin ülke sanayii sosyal yaşantısı için taşıdığı önemle beraber Türkiye Elektrik Kurumuna kanunları ile verilmiş olan krlilik görevini yerine getirebilmesi için lüzumlu olduğunu sanırım. Bugün içinde bulunduğumuz bunalımın ikinci etkenini bir önemli ikinci etkenini elektrik enerjisi tüketimi ile ilgili yapılmış ve yapılmakta olan tahminlerin ve saptanan hedeflerin gerçek ihtiyaç karşılamadıklarında görmekteyiz. şimdi buna örnekler vermem mümkündür; Türkiye bütün gelişme halindeki ülkelerin geçtiği dönemi geçmektedir. Kalkınmasını sanayie bağlamıştır. Sratlı, hızlı bir sanayi atılımı yapmak durumundadır. Sanayii sıçrama noktasına gelmiştir, hatta sanayi sıçramasını yapmıştır. Sanayinin z dayanağı elektrik enerjisidir. Sosyal yaşantının elektrik enerjisine gösterdiği ihtiyaç

oda ç a l ı Ő m a l a r ı

artmıştır. İleriki yılların tüketim hesaplarını yaparken Türldyenin bu oluşumunu mutlaka dikkate alma ve tüketim hesaplarında tüketim için yapılan tahminlerin önüne geçen tahminlerle hedefler saptamak lazımdır kanaatindeyim.

1973 yılının elektrik enerjisi bakımından durumunu kıyasladığımız zaman gördüğümüz Őudur : 2. ei Plan 1973 yılı için hedef olarak 12 milyar 400 milyon yanılmıyorsa 12 milyar 400 milyonu hedef olarak göstermiş 1973 programında 12 milyar 400 milyon üretim beklenmektedir. Plan rakamlarına göre program rakamına göre. Bugün Türkiyenin üretim durumuna baktığımızda gördüğümüz odur ki konuşmanın başında da arzettiğim gibi, sunduğum gibi 1973 yılı sonuna kadar 12 milyar aşacaktır. Daha rakamlandırarak söylemem gerekirse 12 milyar 400 milyonu bulacaktır.

Şimdi 1973 yılı için tüketim tahmini olarak yapılmış olan tahminlere dayanarak verilmiş olan hedefler üretim hedefleri 12 milyar 400 milyondur. Bugün ülkemizde 12 milyar 400 milyona ulaşılmış olacaktır. 12 milyar 400 milyona ulaşılmış olacaktır. Ancak bu kadar kısıntılar ve tasarruf tedbirleri de açıkta kalmış olacaktır. Demek ki, 1973 için verilmiş olan hedeflere yapılmış olan kısıntıları tasarruf tedbirleriyle elde edilmiş olan tasarrufları belki bundan sonra zorunluğu doğarsa onları da eklemek lazım gelecek ve böylece tüketim tahminlerinin aslında 12 milyar 400 ün de üstünde olması gerektiği gerçeği ortaya çıkacaktır. Şimdi bununla ben ileriki yıllar için yapılacak olan tahminlerde daha dikkatli daha uyanık davranılması gerektiğini belirtmek istiyorum. Bu tahminler yapılırken ve planlanırken demin de belirttiğim gibi sanayideki hızlı gelişme ve sıçrama ve onun da getireceği beklenmedik enerji ihtiyacı mutlaka dikkate alınmalı ve tüketim için bütün geniş imkan ihtimallerle saptanmış olan rakkamın önüne geçen rakkamlar verilmeli ve tüketim rakamlarının üretim mutlaka önünde yürümelidir. Meselâ 1973 yılında karşı karşıya kaldığımız 600 milyon KWh elektrik enerjisi açığı eğer 1973 yılı tüketimim tam olarak karşılayabilecek üretim araçlarının zamanında 1973 yılı hesaplarının tüketim hesaplarının iyi yapılması suretiyle zamanında başlanmış ve 1973 te üretime geçebilir hale getirilmiş olsa idi, ilk konuşmacı arkadaşımın da söylediği gibi 1973 yılına 600 milyon KWh açık ile bir planlı dönemde girilmiş olmazdı. Elektrik enerjisi açığında bugün içinde bulunduğumuz dar boğazın bir diğere nedenini de, sistemin yedeğinin bulunmayışında görmekteyim. Gerçekten ülkemizde elektrik enerjisi üreten sistemde yedek yoktur. Oysa gelişmiş ülkeler özellikle sanayii ile gelişmiş olan ülkelerde bu % 20 ye varan oranlarda sağlanmış bulunmaktadır. İngilterede % 17 civarında olduğunu, Avrupada pek çok ülkelerde % 20 ye ulaştığını söylemektedirler. Sistemin yedeğinin bulunmayışı bir esasen ancak dengede yürüyen üretim-tüketim çalışmalarının bir santralde doğan anza veya yağışların yeteri kadar olmaması gibi tabiat koşulları içinde üretime imkân vermiş olduğu gerçeği görülmektedir.- Bu mutlaka programlanan yatırımlarda bundan sonraki yıllar için sunmak istiyorum mutlaka programlanan yatırımlarda ülkemiz için sistemin yedeğini de dikkate alan yatırımlar önerilmesi, planlanması kanısındayım. Bu günkü üretim tablomuzu başında da sunduğum gibi 1000 MW hidrolik 1500 MW termik, 2500 MW % 20 ile aldığımız zaman 1500 MW güçte

oda çalışmaları

biraz daha aşağı aldığımız zaman 400-450 M W güçte yani 150 M W lık 3 santralin bugünkü sistem içerisinde batı uygulamaları ile eşit bir tedbirli uygulamalar içinde yedekler bulunması lazım geldiği görülür. 1974 yılı açığını kapatmış olmak için satın alınmış olan gaz türbinleri, başında da söylediğim gibi gaz türbinleri normal bir üretim aracı sistemin normal üretim aracı olmamasına rağmen bir zorunluluğun üretim aracı olarak gaz türbinleri getirilmiştir.

abuk sürede gerçekleştiği için, ama sistem normal üretim araçları ile yeterli üretim araçları ile yeterli üretimle dolu hale geldiği zaman bu gaz türbinleri sistemin yedeği olarak muhafaza edilecek ve böylece sistem bir lde 200 MW da olsa bir lde yedeğe sahip olmuş olacaktır. Özetlemek gerekirse bugünkü dar boğazların elektrik enerjisindeki dar boğazların ana amilinin sonuçlan itibariyle yeterli üretim bulunmayışı, yeterli üretimi sağlayacak santrallerin olmayışı, santrallerin yeterli üretim vermeyişi ve sistemin yedeğinin olmayışında aramak lâzım geldiği kanaatindeyim.

Sayın yeler,

Köy elektrifikasyonu konusunda iki cümle söylemek isterim; köy elektrifikasyonu köy elektrikleme çalışmaları bir program dahilinde yürümektedir. Plan ilkelinde yürümektedir. Plana uygun yürümektedir. Her yıl 1000 köye yeni 1000 köye elektrik enerjisi verecek tarzda çalışmalar yapılmaktadır. Bugün 73 e 4500 köyle girdiğimize göre 1973 de buna 1000 ve bundan sonraki her yıl 1000 yeni köy ilâve edilmiş olacaktır. Köy elektrikleme çalışmaları yalnız köyün ışıklandırılması tarzında değerlendirilmesi lazım geldiği şüphesizdir. Köy elektrikleme köyün sosyal yaşantısını olduğu kadar ekonomik yaşantısını da ekonomik koşullarını da değiştirme olanağını getirecek bir uygulamadır. Ancak köy sayısı arttıka meydana çıkan ve meydana da çıkacak olan bir kısım sorunların mutlaka peyderpey ele alınarak ozmn sağlamak suretiyle bu uygulamanın plan ilkeleri istikametinde devam etmesi lazımdır. Sayın yeler elektrik enerjisi • teknik kongresinden yararlanarak elektrik enerjisi sorunu üzerindeki düşüncelerimi, kanaatlerimi uygulamalarımızı bu uygulamalardan da edindiğim kanaatleri ekleyerek, bundan sonra devam edecek olan plan çalışmaları yeni program çalışmalarına da ışık tutabilir düşüncesiyle sunmuş bulunuyorum. Bu imkânı bulduğum için mutluyum. Elektrik Mühendisleri Odası yöneticilerine ülkenin bu önemli sorununa >by-lesine bir teknik düzeyde ozm arama imknını getirecek bu kongreyi düzenlediği için oda yöneticilerine teşekkürlerimi tekrarlıyorum.

Kongre çalışmalarının olumlu sonuçlara ulaşacağından eminim hiç şüphe etmiyorum. Konuları inceliyecek eleştireceksiniz, kararlara bağlayacaksınız. Bakanlık olarak biz bu çalışmaları yakından izleyeceğiz ve bu çalışmaların olumlu sonuçlarından uygulamalarda yararlanacağız.

Size başarılar diliyorum, size mutluluklar diliyorum saygılarımı sunuyorum.

oda alışmaları

TEK GENEL MÜDÜRÜ Sn. BEHÇET YÜCEL'İN

KONUŐMASI

Sayın bakanım, sayın generalim, sayın parlamenterler sayın meslekdaşlanm, elektrik enerjisi sıkıntısının yurdumuzda bütün ağırlığı ile hissedildiği bu günlerde kamuoyunu büyük ölçüde işgal eden, basınımızın sürekli olarak yer ayırdığı bu konunun yetkili ve mütehassıs kişiler arasında tartışılıp aydınlığa çıkarılmasına olanak hazırladığı için Elektrik Mühendisleri Odasına teőekkürlerimi sunarak sözlerime başlıyorum. Gerçekten bugün memleketimizde bir elektrik enerjisi sorunu vardır. ‚Bu sorunun nedenleri ve çözüm yolları bu kongrede araştırılacak ve bu suretle Türkiyemizde elektrik üretim ve iletiminden sorumlu olan kurumumuzun çalışmalarına geniş ölçüde ışık tutulmuş olacaktır. Bugün içinde bulunduğumuz sıkıntı kuşkusuz kökeni geçmişe inen bir çok sorunun birikiminden meydana gelmiştir. Bu sıkıntıda yakın zamana kadar elektrik kesimindeki faaliyetlerin dağınık bir şekilde yürütülmesinin de büyük payı vardır. Hepinizin bildiği gibi yurdumuzda kısa bir süre öncesine kadar elektrik sektöründe etüd, planlama, proje tesis ve işletme faaliyetleri çeşitli kuruluşlarca yürütölegelmiştir. Oysa ki kalkınmış ölkeler elektrik enerjisi ile uğraşan kuruluşlarını çok önceleri bir çatı altına toplamışlar bu suretle bu alanda hızlı büyük bir gelişme olanağı elde etmişlerdir.

Örnek olarak komşumuz Yunanistanda 20 yıl önce elektrik hizmetlerinin tek elde toplanmasından sonra kaydedilen büyük gelişmeler bu hususu kanıtlamaktadır. Bilindiği gibi yurdumuzda da 3 yıl önce 1312 sayılı kanunla tüzel kişiliğe sahip sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir kamu iktisadi teőekkölü olan Türkiye Elektrik Kurumu kurulmuş ve kısa adı TEK olan bu kurum bazı istisnalar dışında tekelin altında olmak üzere yurdun ihtiyacı olan elektrik üretim, iletim dağıtım ve ticaretini yapmakla görevlendirilmiştir. Memleketimizde elektrik enerjisi üretimi 1950 ve 60 dönemini kapsayan 10 yılda 3,6 kat 1960-70 dönemini kapsayan 3 yılda, 3,08 kat artmış yani 1950 ile 70 e varan son 20 yıllık artış ile 11 katına ulaşmıştır. 1970-80 dönemini kapsayan 10 yılda ise üretim artışının 3 kat olacağı hesaplanmış bulunmaktadır, iktisaden kalkınmış ölkelerde 10 yıllık dönemlerin ortalama üretim artışının 2 kat civarında olduğu göz önünde bulundurulursa yurdumuzdaki elektrik tüketimi artış hızının küümsenememesi gerektiği anlaşılır. Ancak ölkemizde kişi başına elektrik enerjisi tüketimi dünya ve Avrupa ölkeleri ortalamasının ve hatta komşu öлке ortalamalarından çok aşağı değerlerdedir. Dünyadaki kişi başına düşen elektrik enerjisi tüketim ortalaması 1971 yılında 1380 KWh olmuştur. Bu rakkam aynı yılda Avrupa ortalaması olarak 2970 KWh idi. Komşumuz Yunanistanda ise aynı yıl kişi basma düşen elektrik enerjisi tüketimi 1232 KWh ola-

oda çalışmaları

rak tespit edilmiştir. Bunlara karşılık 1971 yılında lkemizde kişi başına düşen elektrik enerjisi 265 KWh olmuştur. 1972 yılında ise bu değer 299 KWh e ulaşmıştır. Bu yıl yurdumuzda daha önce 12,8 milyar KWh olarak tahmin edilen bizim tahminlerimize göre üretim değeri 12,4 milyar KWh olarak tahakkuk etmektedir. Tahmin doğru olarak gerçekleşmiştir. Aradaki 400 milyon KWh fark istenilmeyecek fakat zorunlu olarak yapılan kısıntı ve ekonomi tedbirlerinin mertebesini belirtmektedir. Termik santrallerimizi aşırı derecede yükleyerek hidrolik santrallerimizi kritik su seviyelerine rağmen zorlayarak ve birtakım ekonomi tedbirleriyle geçen ayın ortalarına kadar gelinebilmiş fakat bundan sonra baş gösteren arızalar hidrolik santrallerin üretim olanaklarının hemen hemen kalmaması nedeni ile kısıtlamalara gidilmesi zorunlu olmuştur. Yeni retim tesislerinin servise girmelerini ve barajlara beklenen suların gelmeğe başlamasını takiben kısıtlamalar giderek hafifletilecek ve tamamen ortadan kaldırılacaktır. Bu duruma nasıl gelinmiştir? Bu konuda çeşitli nedenler gösterilebilir. Kuşkusuz en önemlileri üretim tesislerindeki gecikmeler ve 3 yıldır devam eden kuraklıktır. Bunlara koordinasyon eksiklikleri personel sorunu üretimde termik hidrolik dengenin uygun olmaması ve üretim yetersizliği gibi nedenler de eklenebilir. Ayrıca şunu da ilave etmekte yarar vardır ki, kalkınma yolunda olan bütün lkelerde olduğu gibi Türkiyemiz de pek çok sorunla karşı karşıyadır.

Devlete ait kömüre dayalı santrafların program ve proje ihaleleri ile ilgili yoğun bir çalışma içine girilmiştir. Bu şekilde üzerinde çalışılan yeni santrallerin toplam kurulu gücü 2100 MW ve yıllık kapasitesi 14 milyar KWh e ulaşmaktadır. Bu rakkama 200 MW toplam gücünde olan ve gelecek yıl servise konacak gaz türbinlerini de ilave edersek ele alınan toplam kapasite yıllık 15 milyar KWh lik bir üretime, üretim kapasitesine eşdeğer olmaktadır. Tesisine girişilmiş ve girişilmekte olan bu üretim kapasitesi Türkiyede bugün mevcut olan toplam kapasitenin bir kaç milyar KWh zerindedir. Gelecek yıl Keban hidrolik santralının ve diğer üretim tesislerinin devreye girmesi sonucu normal şartlarda bir açıkla karşılaşılmayacağı hesaplanmış bulunmaktadır. 1975 yılı için Keban santralının 4 nitesi ile üretime katılması halinde de bir enerji darlığı bahis konusu olmayacaktır. Daha ilerki yıllar için tesisine geçilen ve geçilmekte olan üretim üniteleri dolayısıyla tüketim, belli bir yedekle karşılanabilecektir. Yeter ki muhtemel dar boğazların ortaya çıkması bakımından gerekli tedbirler zamanında ve etkili bir şekilde alınmış olsun. Geçmişteki tecrübelerimizin ışığı altında şunu da söyleyebiliriz ki bu tedbirler çoğu zaman kurum olarak bizi de aşan girişimler gerektirmektedir- Elektrik enerjisi üretim politikamızın özkaynaklara dayalı olması 3 nc beş yıllık planda da ilke olarak kabul edildiği üzere üzerinde tartışılmayacak kadar açık olan bir prensiptir. Ancak hidro-elektrik santrallerin büyük finansman talepleri gerektirdiğini ve yurdumuz şartlarında gerçekçi olarak en az 6 yıldan başlayarak byklğine ve jeolojik yapısına bağlı olarak 12 yıla varan sürede işletmeye alınabileceği diğer yandan yurdumuzda linyit rezervlerinin envanterinin çıkarılmamış olduğunu ve bilinen kaynakların da bazı hukuki problemler yüzünden zamanında yararlanma olanağının da olmadığını da göz önünde tutmak gerekir. Bugün nüfusumuzun % 601 henüz elektrikten yararlanmamaktadır. Kurumumuz plan ilkelerine uygun olarak iletim ve dağıtım enterkonnekte şebekesini bir an önce yurdun her köşesine ulaş-

oda çalışmaları

tırmayı hedef almıştır. Sayın meslekdaşlarım günümüzde elektrik kesiminde en önemli sorunlardan birisi de malumunuz elektroteknik ekipman üretiminin geliştirilmesi ve bu suretle bu sahada dışa bağıllığın asgariye indirilmesi sorunudur. Gerçekten 1995 yılında 125 milyar kWh elektrik enerjisi ve 22,4 MW güç ihtiyacının olacağı hesaplanmıştır. Bu durum üretim kapasitemizin bugünkünün 11 misli artırılması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Bu arada amortisman süresini doldurmuş ve artık ekonomik olarak işletilemeyen üretim kaynaklarının yenileriyle değiştirilmesi ve ilâve üretimi tüketiciye ulaştıracak iletim ve dağıtım şebekelerinin geliştirilmesi ihtiyacının da dikkatten uzak bulundurulmaması gerekir. Bugünkü ölçülere göre bir KW lık bir üretim gücünün tesisi ve bunun iletilip dağıtılarak nihai tüketiciye arzı 8000 TL bir yatırım ihtiyacı göstermektedir. Bu durumda 1955 e kadar para değerinde bir değişiklik olmayacağı kabulü ile elektrik sektöründe 160 milyar TL lık bir yatırım gerekecektir. Elektrik sektörü yatırımlarında kullanılan malzeme ve teçhizatın hemen yarıya yakın kısmının yurt dışından sağlandığı göz önünde tutulursa uzun vadede dışarıya ödemek zorunda kalınacak paranın büyüklüğü ortaya çıkar. 3 cü 5 yıllık planda da belirtilen • özellikle ağır elektroteknik ekipman üretiminin yurt içinde ve kamu sektörü öncülüğünde gerçekleştirilmesi konusunda kurumumuzca devam olunan çalışmalardan olumlu sonuçlar alınması için gayret sarfedilmektedir.

Uzun süredir üzerinde çok tartışılan bir konu olmak itibariyle burada elektrik ithali konusuna da değinmek istiyorum. Gerçekten buna elektrik alışverişi demek daha doğru olacaktır. Zira hiçbir ülkenin diğer bir ülkenin ihtiyacını dikkate alarak elektrik planlamasını yapmayacağı açıktır, iki komşu ülkenin şebekelerini irtibatlamaları karşılıklı yardımlaşma gayesine matuf olmaktadır. Gelecek yıl servise girmesi beklenen Bulgaristan irtibatı ile yılda karşılıklı olarak 50 ila 100 milyon kWh lık bir enerji alış verışı öngörülmektedir. Yunanistan dışındaki diğer komşularımızla enerji alışverişi ise şimdilik teknik yönden olanaksızdır. Bugün kurumumuzun en önemli problemlerinden biri yeterli ve yetenekli personeli tutmada karşılaştığı büyük güçluktur. Kuruma giren ve kurumdan ayrılan personel arasında bir denge kurulamamaktadır. Bu durum Türkiyenin endüstriyel kalkınmasının temel unsuru olan elektrik hizmet sektörünün geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Tesis veya işletmede çalışan personelin mesaisi 24 saate kadar çıkabilmektedir. Tesislerin hepsi acildir. Ve meşakkatli bir çalışma gerektirmektedir, işletmenin ise duraklamağa tahammülü yoktur. Bu karakterdeki faaliyetler görevinin heyecanını duyan emeğini ve vaktini esirgemeyen kaliteli personele ihtiyaç göstermektedir. Bu bakımdan ileri ülkelerin elektrik kurumlarında olduğu gibi kurumumuza özel bir personel statüsü uygulamasında zaruret vardır. Milyarlara mal olan üretim ve iletim tesislerinin yapılmasında büyük bir sorumluluğu paylaşmak istediğimiz mühendislerimize 1800 TL brüt maaş ödeyerek bu işlerin devam ettirilemeyeceği açıktır. Elektrik enerji ile ilgili problemlerimizi ve görüşlerimizi kısaca iletmeye çalıştım. Geçirmekte olduğumuz sıkıntılı dönemin yurdumuza en az zarar verecek şekilde atlatılması için kurumumuz tüm kadrosuyla hakikaten büyük bir çabanın içindedir. Sözlerime son verirken bu kongrenin yurdumuza elektrik enerjisi konusunda yararlı olacak görüşler ortaya çıkaracağını ümit ve temenni eder, çalışmalarında başarılı olmasını dilerim. Saygılarımla.

oda alışmaları

Sn. İHSAN TOPALOĞLU'NUN KONUŐMASI

Sayın başkan, değerli arkadaşlarım. Eğer yüksek divan müsaade ederlerse ben de bu enerji konusunun eski bir neferi olarak, eri olarak bazı görüşlerimi burada bu firsattan istifade ederek açıklamak isterim. Değerli arkadaşlanm, enerji konusu hiç şüphesiz sanayileşmemizin en önde gelen etkenlerinden ve sorunlarından biridir ve o hale gelmiştir. Eğer kalkınmamızı sanayileşme yoluna sanayileşmeye dayandıracak olursak hiç kuşkusuz başta üzülmesi gereken sorunlardan birisi enerji ve bunun yanı başında insan gücüdür, insan gücüne değerini vermeyen lkelerde kalkınmanın başarıldığı görülemez.

oda alışmaları

Başta insan gücü yanı basında enerji... Şimdi iki konu doğrudan doğruya yurdur muzun içinde bulunduğu sıkıntıların başlıca nedenlerini teşkil eder. Bugün Türkiye neden bir enerji sıkıntısı içindedir. Türkiyede enerji sıkıntısı aslında, 27 mayıs-tan sonra planın bittiğini kabul eden bir anlayış devam edegeldiğinden doğmuştur. Plan demek kaynakları ve olanakları amaçlara doğru lcl hesaplı ve zamanında özellikle bitirildiği zaman plan plan olur. Bizim tatbikatımızda planlar hatta plan dönemi içersinde sık sık değişen plan dönemi içersinde bir türlü sonuca varmayan bir takım gelişimler halinde tevali etmiştir.

Bunun misallerini bundan daha önce konuşan başkanınız ve sayın bakan ifade ettiler. Memleketin sıkıntısını göz önünde tutacak olursak 1975 70 de bitmesi lazım gelen Keban Barajı o zamanki elektrik tüketimi miktarına hemen hemen eşit bir miktarda bir tüketim yapmasa lazım gelirdi. Yani aslında yüzde emniyet payının çok üstünde teşebbüslere girişilmiş fakat zamanında gerçekleşmediği için ondan sonra gelen Seyit mer santralleri Gökçekaya Barajı ve bunun emsali barajlar zamanında bitmediği için memleket sıkıntıya düşmüştür. Evvel bir planlama meselesini halletmek lazım. Planlamada uzun vadeli bir plana ihtiyaç vardır. Ve bu plan zamanında tatbik edilmelidir. Bunu edemediğimiz takdirde o zaman aslında plan plan olmaz ve bütün sanayileşme meselelerimiz de askıda kalır. Son yılların sıkıntılılarıyla karşılaşırız. Şimdi biz bunu yıllardan beri tekrar eder, dururuz. Yani bir plan, uzun vadeli planın hiç olmazsa 15 senelik projeksiyonlarını yapmak. Denebilir ki elimizdeki bilgiler belki buna kifayetsizdir. Elimizdeki bilgilerle dahi kaynaklarımızın iddiaları dahi o ölçülerde bir planı yapmağa imkan verir. Fakat bu planlama devrelerinde bilhassa ikinci planın programlar devresinde her sene ayrı ayrı bir takım girişimlere bir takım görüş değişikliklerine karşılaştığımızı görürüz. Bir sene fuel-oil ihraç edilecek beyaz ürün ithal edilecek derken ertesini sene beyaz ürün ihraç edilecek fuel-oil yerli kullanılacak bir ters görüş hakim olur ve bu suretle memleketimizde bir keşmekeştir gider.

1970 yılında ilk defa yerli kaynaklarımızın kullanılması enerji konusunda söz konusu oldu. Gene 1970 yılının sonunda Aliğa fuel-oil santralinin kurulması için çalışmalar görüldü. Hiç lüzum yokken kmrlerimiz dağ başlarında yanıp tahrip olurken bu kömürlerden istifade etmek yerine fuel-oil santralleri konusu ortaya atıldı. Memleketimizin, daha önceki konuşmacıların söylediği gibi hidrolik enerjisi kömür enerjisi mevcut kaynaklarımız oldukça geniş ve kömür bugün oldukça aslında tamamen bilinmeyen kaynaklardan çıkma ihtimali de mevcut. Biliyorsunuz bir Afşindeki Afşin-Elbistan kömürleri Devlet Su işlerinin sondajları esnasında rasla-mp bilinebilen, biraz da tesadüfen bulunan bir zenginliktir. Bugün memleketimizin jeolojik yapısı belki mostra göstermeyen yeraltı kaynaklarının bulunmasına da imkan verebilir. Bunun yamsıra mostrası olan fakat rezervesi verilmeyen kömür zenginliklerimiz de var ama bir yanlış görüş ve İsrar bu kömürlerin işletilmesine mani olur. Denir ki özel teşebbüs bunu işletsin, son yılların tatbikatı özel kesimin bu kömürlerin kifayetli olarak iş^tilemiyeceğini göstermiştir. Bu gibi kaynaklar genellikle devletlerin hele kalkınmak isteyen lkelerde geri kalmış lkelerde devlet elinde işletilmesini bir mecburiyet haline getirir. Eğer bugün yıllardan beri mücadelesi yapılan kömürlerin devletleştirilmesi konusu hal olmuş olsaydı, bugün

oda çalışmaları

birçok meselelerimizin halli yoluna girilmiş olurdu. Sayın bakanın müjdelediği 3 santralin de bu sorunları çözülmeyen gerçekleştirilebileceği veya gerçekleştirilebilecek program dışında geç kalacağını beklemekte bir mecburiyet olduğu kanısındayım. Çünkü bugün başlanan 3 sene zarfında bitirilecek santrallerin hiç olmazsa ona yakın da madenlerinin hazırlama devresi vardır. Özel teşebbüs bunu nasıl yapacak? Devletin finansman isteyecek finansman isterse esasen devletin hükümet tasarrufunda bulunan kömürlerinde kendi tarafından işletilmesinde de hiçbir mahzur olmasa gerektir. Şimdi evvela bugünkü sıkıntının sebebi esas olarak planlarımızda yanlış tutum ve tatbikatlar. Bunun dışında emniyetli bir enerji politikasındaki sağlam temellere dayanan iç kaynaklara dönük bir enerji politikası gereklidir. Bunu yıllardan beri tekrar ederler birçok ağır ithamlarla karşı bulunurlar ama olayların gelişmesi bu görüşlerin ne kadar doğru olduğunu son olaylar son ortadoğu olayları dolayısıyla dünyanın en büyük petrol üreticisi ve en büyük zengin memleketlerini dahi kendi kaynaklarına dönmeğe mecbur etmiştir.

18 Nisan 1973 de Nikson kendi kaynaklarının kullanılmasını ve enerjinin ucuz olması bakımından emniyeti ile mütenasip olduğu zaman ucuzluğu kabul edeceğini ve bunların tasarruflu olması lazım geldiğini ki, bu görüşlerini yıllardan beri bu mesele ile ilgili ve memleket severler tarafından savunulmuş durmuştur, ilan etmek durumunda kaldı. Son bir yazıda okuduğuma göre Almanyanın batısındaki 4,5 km² üzerinde miktarı 4 milyara varan linyit yataklarının günde 300 bin tonluk istihsal programları hazırlanmıştır. Ve bu gerçekler karşısında halâ fuel-oil santrallerinden bahsedip bir defa pahalı olan fuel-oili sonra emniyetsiz olanı almak bence doğru değildir. Bu gerçeğin karşısında sayın bakanın son günlerdeki mücadelesini yakından müşahade ettik. Bu hususta kendisini kutlamak isterim. Değerli arkadaşlarım, memleketinde elektrik enerjisi sayın başkanın da söylediği gibi, Varolun, tek elden yönetilmelidir. Bunu yapan milletler Fransa gibi İngiltere gibi Avusturya gibi hatta komşumuz Yunanistan gibi bu meseleleri hal etmiş " ve çözmüşlerdir. Yunanistanda köy elektrifikasyonu gibi bir mesele kalmamıştır. 1950 de tek elden yönetildiği için elektrik Yunanistan elektrik meselelerini hal etmiş, durumundadır. Köy elektrifikasyonunu kasetmiyorum ve bütün bunlar göz önünde durdukça bazı kimselerin kendi tesislerinin kâr ettiğini ve vergi verdiğini ileri sürerek halâ bu yönde ısrar etmelerim hele bunun muakkip bulmasını taraftar bulmasını anlamak hakikaten güçtür. Türkiye Elektrik Kurumunda kâr etmektedir. O da vergi vermektedir. Yani bu bundan tabii şey de esasen yoktur. Yalnız bu gerekçelere dayanarak bir takım imtiyazları^ sürdürülmesi ve elektrik meselesinin dağılık ellerde bulunmasını sağlamak yerinde yersiz bir konu olarak ele çıkmıştır. Değeri arkadaşlarım memleketimizin sorunlarını elektrik enerji sorunlarını başta uzun vadeli bir plana programa bağlamak arkasından özkaynakları geliştirmek lazım. Bu kaynakların içersinde bir ikisinin durmak isterim. Elektrik su enerjisi hakkında bilgi verildi. Linyitlerimiz 6 milyar ton denildi daha da bulmak imkânları vardır. Bunların birçoğu Türkiyenin muhtelif yerlerine dağılmış haldedir. Bu bir sondajdır. Bunu değerlendirilirse çok daha esaslı iyi sonuçlar alınabilir. Elektrik su enerjisini elektrik enerjisini münakaşalarının bitmesi lazımdır. Gecikmelerde bir ölçüde bunun da etkisi olmuştur. Bazı kimseler kendi hesaplarına uygun olduğu için bazı kimseler mesleki

oda çalışmaları

mazur görsünler taassubu yüzünden kömür veya su enerjisi arasındaki münakaşalar daha 1950 lerden sonra süre gelmiştir. Neticede mesela Seyit mer mi Ke-ban mı münakaşaları olmuştur. Bunlar doğru olmayan şeylerdir. Her iki enerji-de kendi ölçülerinde en uygun miktarlarda kullanılmasının planlanması lazımdır. Su enerjisinin de saym bakanın söylediği gibi yağışlara bağlı bir önemi vardır. Bugünkü sanayileşmiş bölgelerden uzakta bulunmaktadır. Nakil meseleleri var-dır. Bunların hepsi göz önünde bulundurulurak su enerjisi değerlendirilmeli. Yani başında termik santraller linyitlere dayanarak yapılmalıdır. Bu denge kurulmadıkça birtakım zorluklarla karşılaşmak her zaman beklemek gerekir. Bunun ya-nıbaşında petrol konusu vardır. Memleketimizde şimdiye kadar 20 seneye yakın bir petrol politikası bu politika istenilen amaca varmamıştır. 20 yıl evvel söylenen şeydi. Memlekette çok petrol vardır, ihracati ülke haline geleceğiz denmişti. Bugün % 35 i yerli üretilir % 65 ithal edilir. Memleketimizde bizim kendi gücümüzle yaptığımız faaliyetlere dayanmak lâzım, biz bunu yıllardır savunur dururuz. Burada gene yazmış olduğunuz pankartı düşünecek olursak, nasıl elektrik mühendisleri elektrik gücüne eminseler petrol arayan bulan petrol mühendisleri veya diğer mühendis kollar da memleketimizde bugün sorunları zmleyecek hale gel-mişlerdir. Bugün aramaların başarisında türk petrol mühendisleri hiçbir şekilde yabancılardan aşağı kalmamıştır. Bilakis daha iyi sonuçlar almıştır. Son yılda bir-kaç yeni keşif yapmakla bunu bir kere daha ispat ettiler. Son 2 yılda yapılan kadro değişiklikleri ve. memlekette ulusçu daha miliyeti arama çabalara girildikten sonra daha sonuçlar alınmıştır. Memleketimizde petrol meselesindeki büyük yataklar halinde bugünlük zlemeyeceği kanaati yaygındır. Ama memleketimiz hiç olmazsa ufak ufak yataklar-halinde petrol vardır ve bulunmaktadır. Bunun için geniş çalışmalar ve kendi milli gücümüze dayanan bir petrol politikası yürütülmesi lâzımdır. Bunu yürüttüğümüz takdirde memleketimizde bir petrol potansiyelinin ortaya çıkacağı bir gerçek olarak görülüyor. Son Trakya keşfi Diyarbakır evre-sindeki Türkiye Petrollerinin yeni kesifi keşifler mit vericidir. şimdi bunlar böyle dururken petroli ille de yabancılara bulduracağız politikasından artık vaz geil, melidir. Ortak pazarın petrol konusundaki Mösyö Simone nanundaki sözcüsü petro-ln yabancılara bırakılmayacak kadar önemli bir konu olduğunu şirketlere bırakıl-mayacak bir konu olduğunu ifade etmek durumuna geldiler. Büyük iktisadi gleri olan batılıların uzun yıllar içersinde birtakım kolaylıkları vardı. Biz oldum olası kalkınmamızda döviz sıkıntısı çeken bir memleket olarak yerli kaynaklan ve kendi gücümüze dayanan bir politikayla petrol aramamız lâzım gelirken yapamadı-đımız ve bu sonuca vardığımız halde, batılı bugün ortak pazar 9 lann sözcüsü aynı şeyleri, görüşleri savunagelmiştir. Biz kendi milli kuruluşumuzda petrol meselesini zbileceğiz kanısındayım. Ama memleketimizde bir an kabul edelim ki ihtiyaa kafi petrol yoktur. O zaman çok yönlü petrol anaşmalanna gitmek ihtiyaı vardır. Burada son günlerin konusu olan bir meseleye değinmek isterim. Memleketimizde 2 türlü enerji ithali yapılmak istenmiştir. Birisi bir gaz boru hattı vardır. Elektrik enerjisinde sanayide bir ham madde olarak kullanılabilir. Tek yönlü ve bir kaynağa bağlı enerjinin tehlikelerini o zaman da savunmuşuzdur. Bugün meydana çıkmıştır. Tehlikesi olduğu için biz daima bunun karşısına çıktık. Bu bir tehlikeli teşebbst. Bugün ikinci teşebbüs Irakdan getirilen bir boru hattı, vardır. Bu petrol

oda çalışmaları

hattın Türkiyemizden geçmesinde ve bundan geçiş kirası almamızda bence bir mahzur yoktur. Ancak basından öğrendiğimize göre buna bir büyük miktarda 300-350 milyon dolara kadar para yatırılacağı bahis konusudur. Burada eğer komşu dostumuz Irakın bizden bir petrol boru geçirme hakkı ihtiyacı varsa kendisinin yapması gerekir. Ondan bir geçiş hakkı alalım. Ama gine kaynağı dışarı bağlı olan bir hat üzerine bu kadar para vermekte ve bunu başka imkânlarla yapmakta kalınca bazı mahzurlar çıkacaktır. Bir yetkiliye sordum. Dedim bunun karşısında bu kadar parayı neden şey ediyorsunuz. Yani büyük bir paradır. 6 yılda amorti edeceklerini söylediler. Eğer yalnız 300 milyonluk bir yatırımla ticaret ise kendilerine şunu salık verdim. Gemilerine yani gemi alırsak gemi nakliyatıyla gemi 3 senede amorti eder. Ondan sonra kâr getirir. Mesele o değildir. Mesele Türkiyenin enerji kaynaklarını sağlam esaslara bağliyerek birçok yönde birçok kaynaklan alacak şekilde emniyetli bir politika takip etmektir. Emniyetli politikanın başında yerli kaynaklarımız gelir. Dışarıya ithal etmeğe mecbur kaldığımız sürece birçok kaynaklara anlaşarak bir yönde olmaktan daima kaçınmak lazım geldiğini söylemek isterim burada. Değerli arkadaşlarım bu mesele teknik personel meselesine gelir sonunda dayanır. Yıllarca bu teknik personel meselesi belki ülkenin en önemli sorunları halinde kaldı. Bundan uzun yıllar evvel teknik personel hatta şu tabiri kutlanacağıın üretici olan personelden ayrı bir statüye tabi idi ve ayrı tutulurdu.

Son yıllarda bunlar yeni personel kanunu ile halhamur elendi, bir sisteme bağlandı ve meclis kürsülerinde biz bunun karşısına çok çıktık, söyledik hatta bunun ayrı bir sistemi ayn bir statüsü ayrı bir kanunu olması lâzım geldiğim savunduk. Olmazsa dedik hiç olmazsa 8. dereceden başlatın bunların hiçbirisi, gerçekleşmedi. Ve o zaman ikaz ettim. Teknik personeli kaçıracağız ve büyük yatırım lan gerçekleştirmede zorluklar çekeceğiz, ki enerji yatırımları da bunların başında gelir. Bunlara itibar eden olmadı ve bugün birçok dairelerde boşluklar ve basından öğrendiğime göre Afşin linyitlerinin değerlendirilmesinde dünya bankası kredi verirken teknik personelinin muayyen ölçüde bulunmasını şart koşuyor haklı olarak şimdi bunun çözümü süratle yapılması lâzım gelir. Bugün bir kanun mevzuu haline getirilecektir. Ayn bir statüye konulacaktır. Kanımca yan ödemeler de bu meseleyi tam olarak halletmez. Bu bir arz talep meselesi haline gelmiştir. Dışarda rahatlıkla iş bulan teknik personel hattâ dünya ölçüsünde dünyanın her yerinde iş bulan insanları her daim uzun süre yalnız memleket vatan sevgisiyle tutmak da mümkün olmaz. Bugün kalan ve hizmet edenleri de kutlamak lâzım bu şartlar içerisinde. Bu az imkânlarla bugün şeyden çıkararak maaş alan bir mühendis 5 sene tahsilden sonra 1150 Lira zannederim eline geçen para, 2 senelik şoför 1400 TL alır. Daha belki sonraki anlaşmaları artmıştır. E bütün bu şartlar ağırdır. Yani teknik personeli bu şartlarla ilelebet çalıştırırım bu mümkün olmayacaktır. Bizim kalkınmalarımız genel olarak bunun için de elektrik enerjisi meselelerimizin çözümlenmesi mümkün olmayacaktır. Ben daha fazla sizi işgal etmek istemem. Bir fırsat bularak huzurunuzda konuştuğum için teşekkür ederim. Daima memleketçi olarak çalışma gösteren Elektrik Mühendisleri Odasını, ta Keban barajının hatalarını o zamandan kamuoyuna duyurmak görevinden bugüne kadar her ciddi olan olayda memleketin çıkarlarını savunan meslekdaşlarımı kutlar bundan"sonra kendilerine başarı dilerim, teşekkür ederim.

oda alışmaları

15-17 KASIM 1973 TARİHLERİ ARASINDA DÜZENLENEN ELEKTRİK ENERJİSİ TEKNİK KONGRESİ ORTAK GÖRÜŐLERİ

Toplum gelişmesinin ve sanayileşmenin ancak ülke yararına bir enerji politikası doğrultusunda sağlanabileceği gerçeği 3 gündür tartışarak sonuçlandırdığımız elektrik enerjisi sorununun ve çözümlerinin önemini belirlemektedir.

Son günlerde kamu oyunu yakından ilgilendiren ve sosyal yaşantımıza somut olarak yansıyan bu sorun, bugüne değin izlenen dışa bağımlı bir ekonomi politikasının doğal bir sonucudur. Bu konuda yapılan planlamalarda ülke çıkarları yeterince gözetilmemiş ve birincil enerji kaynakları seçiminde dışa bağımlılığımızı artıracak tercihlere ağırlık verilmiştir. Yapılan planlarda saptanan hedeflere ulaşamamış, planlanan yatırımlar uygulanan politikanın sonucu olarak zamanında tamamlanamamıştır. Gecikeceği önceden bilinmesine ve bugüne kadar yapılan uyanlara rağmen, gecikmeden doğacak enerji açığının, planlamalarda gerekli değişiklikler zamanında yapılarak 3-4 yıl gibi kısa sürede üretime geçme olanağı olan linyite dayalı termik santrallerle kapatılması yönüne gidilmemiş ve böylece fuel-oil ve gaz türbini santralleri kurulması zorunluluğu kamu oyuna benimsettirilmek, istenmiştir. Halbuki fuel-oil dayalı termik santrallerin kuruluş süresi hemen hemen linyit santralleri ile aynıdır.

Son senelerde teknik elemanlar üzerinde giderek yoğunlaşan sosyal ekonomik ve anti-demokratik baskılar, sanayileşmenin vazgeçilmez unsurlarından olan teknik elemanları mesleği terke, yurt dışına göçe zorlamıştır. Bu durum enerji üretimini ve kalkınmayı olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu sorunun çözümlenmesi amacıyla 3 günden beri yapılan ayrıntılı çalışma ve tartışmalar sonucu aşağıdaki öneriler saptanmıştır.

— Kendi insan gücümüze ve doğal kaynaklarımıza dayalı bir enerji politikası izlenmelidir.

oda alışmaları

- Teknik hizmet ithali bugüne kadar yurdumuza ulusal çıkarılara aykırı ve genellikle geri bir teknoloji sokmuştur. Milyarlarca Türk lirası döviz kaybına sebep olan ve yerli teknik elemanları yozlaştıran, işsizliğe ve yurt dışına iten teknik hizmet ithaline son verilmelidir.
- Teknik elemanların bilgilerini halkımızın hizmetine sunabileceği, artan hayat pahalılığı karşısında emeklerinin karşılığını demokratik ve sendikal haklarla alabileceği, kamu kesimine bağlı kalarak ve ihtisaslaşarak görev yapabileceği ortamı yaratacak bir personel politikası saptanmalıdır.
- Doğal kaynaklarımızın envanteri çıkarılmalı, kaynaklar ve bu kaynaklardan üretilebilecek elektrik enerjisi miktarı gerçek olarak saptanmalı, bilinen kaynaklardan başka kaynakların aranması devlet kuruluşlarınınca ivedilikle yapılmalıdır.
- Sorunun çözümünde önemli yeri olan linyit yatakları üzerinde çalışmalar yoğunlaştırılmalı ve elektrik enerjisi üretimine elverişli tüm linyit yatakları devletleştirilmelidir.
- Elektrik enerjisi üretim, iletim, dağıtım ve satışını tek elde toplamak amacıyla çıkarılmış bulunan Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu ivedilikle gözden geçirilerek amacına uygun hale getirilmeli ve uygulaması en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir .
- Mevcut hidrolik potansiyelden yararlanma amacıyla gerekli çalışmalar hızlandırılmalı küçük ve orta güçte olanlar dahil olmak üzere tüm su kaynaklarımızın değerlendirilmesi için gerekli etüd ve projeler yapılarak bunlar arasındaki tercihler belirlenmelidir.
- Hidrolik ve linyite dayalı termik santrallerin plan ve programlanması memleket gerçekleri göz önüne alınarak enerji ihtiyacına göre uzun vadeli olarak yapılmalıdır.
- Enerjinin en kısa zamanda üretilmesi amacı ile her türlü idari ve mali engeller ortadan kaldırılmalı 5 yıllık planlar içerisinde enerji sektörüne daha çok yatırım yapabilmek için finansman imkanları sağlanmalıdır.
- Bütün dünyada olduğu gibi Türkiyede de yakın bir gelecekte kurulması gerekli olan nükleer santrallerin' tesisi için başlamış bulunan çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır.
- Dışa bağımlılığın ikinci faktörü olan elektroteknik ağır sanayii kamu kuruluşları öncülüğünde ivedilikle kurulmalıdır.

- Sanayi girişimleri için yapılan çalışmalar yurdun enerji planlaması ile paralellik içinde yürütülmelidir.
- Enerji kesiminde bütün çalışmalarını düzenleyici görevi bulunan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Teşkilât Kanunu da çıkarmak suretiyle bu kesimdeki görevlerini tam olarak yapabilecek duruma getirilmelidir.

oda alışmaları

Sn. AHMET KAYNARIN SAVUNMASI

Elektrik Mühendisleri Odası Başkanlığına
İzmir Cad. İhlamur Sok. No : 10/1
Yenişehir/ANKARA

ilgi : 28.9.1973 Gün ve 668/14 sayılı yazılarınız.

Sayın odanın ilgideki yazılarından anlaşıldığı veçhile BMO Çorum temsilcisi Şahin Hasırcı tarafından 25.9.1973 tarihli dilekçe ile şikâyet edilmiş bulunuyorum. Sayın oda yönetim kurulunca alınacak karara esas olarak savunmamı ivedilikle istiyorum. Tarafıma isnad edilen suç, oda gâyesine aykırı tutum ve davranışlarda bulunmak ve çalışmalarını baltalamak.

oda alışmaları

Gerçekten bu ağır ve haksız ithamlar karşısında üzüntüm büyük. Halâ, mesleğe yeni atılmanın gurur ve heyecanı içindeyim. Yasalara olan saygım ve inancım tamdır. Odamızın ve mesleğimizin şerefini, haysiyetini muhafaza ödevimdir.

İnsanın haketmediği ithamlar karşısında müdafaa hazırlaması zor ve güç bir iş. Ne garip tecellidir ki sayın Hasırcının bulunması gerektiği yerde ben varını. Zan altındayım. Kusurum; durumdan daha önce odayı haberdar etmemek. Çeşitli hareketleriyle, özellikle temsilcilikle bağdaşmayan hareketleriyle, aslında sayın Hasırcı kusurludur. İsbata hazırım. Bu esaslar dahilinde sayın Hasırcının nasıl olup da beni şikâyet ettiğine mana veremiyor, bu konudaki cesaretinin sebebini anlıyamıyorum.

Sayın temsilciyi isbata davet ediyorum. Odanın gayesine aykırı hareket nasıl olur, odanın çalışmaları nasıl baltalanır? Neler yapmışız? İthamlarını müşahhaslaştırmalıdır, örnekler vermelidir.

Aşağıda bir bir açıklayacağım hususlar savunma niteliğinden ziyade ihbar addedilmelidir.

11. Çorum Belediye hudutları dahilinde üç elektrik mühendisi buna paralel olarak da üç elektrik mühendislik bürosu vardır.

12. Bunlardan Şahinler Mühendislik Bürosunun sahibi Şahin Hasırcı EMO Çorum temsilcisidir.

13. Sayın temsilcinin birisi Çorumda diğeri de Ankarada olmak üzere iki mühendislik bürosunun olduğunu saptadık. Adresleri aşağıdadır :

a. Şahin Hasırcı

Cevher Sokak No : 22 - Ankara
Tel : 186867

b. Şahin Hasırcı

Şahinler Mühendislik Bürosu
Yeni Kapalı Çarşı No : Çorum.

Ayrı illerde aynı mühendisin birden ziyade bürosunun bulunup bulunamayacağı konusunu SMM Yönetmenliği kanımca düzenliyor. SMM Yönetmenliğine göre SMM Bürolarında en az bir tane tam gün çalışan mühendis bulunacaktır. SMM, ayrıca özel veya resmi bir sektörde devam olarak çalışmayacaktır. SMM ler kendi büroları dışında SMM olmayan mühendisler veya başkaları tarafından yapılan projeleri kendi bürolarında yapılmış gibi imzalamayacaklardır. Yönetmenliğin ışığı altında özellikle temsilci olan sayın Şahin Hasırcının bürosunda tam gün çalışması veya bulunması gereklidir.

4. Halbuki sayın temsilci Ankarada ikamet etmekte tüm mesaisini Ankaradaki bürosuna hasretmektedir. Corumdaki işleri de kardeşlerine ve yardımcılara görürmektedir. Maalesef, kardeşleri ve yardımcıları Şahin Hasırcının kaşesini kullanarak imzasını taklit ederek sunulan elektrik projelerini vize etmektedirler. Çorumda

oda çalışmaları

bunu bilmeyen yoktur. Elimizde deliller vardır, her zaman isbata hazırım. Fen adamı olmayan kişilerce teknik hizmetlerin yürütülmesi onur ve haysiyet kırıcı oluyor. Hiç bir yetkisi olmayan yardımcılara proje tasdik ettirmek insanın kanına dokunuyor. Sayın Hasırcıya karşı şahsi hiç bir kinim ve garazım yoktur. Ancak bu şartlar dahilinde odanın temsili imkansızdır. Sayın Hasırcı bu görevden affedilmelidir.

5. tlâve olarak «Elektrik ve tesisat projelerinin elektrik mühendislerince düzenlenmesi ve teknik uygulama sorumluluğunun gene elektrik mühendisleri tarafından yürütülmesi» kuralını gerçekleştirmek konusunda sayın temsilci ile görüşmelerimiz olmuştur. Diğer meslektaşımız elektrik mühendisi Abdullah Arslan Bey de benden evvel bu durumların önlenmesi için uğraşmış fakat bir sonuç alamamıştır.

Neticede belediyenin de yapmış olduğu tahkikatla sayın Hasırcının bürosunda devamlı bulunmadığım vize işlerini yardımcılarının yaptığını tesbit ederek vize işini ve büro çalışmasını durdurmuştur. Hattâ yardımcılarının vize yapma işini vatan-daşlar belediye encümenine bile götürmüşlerdir.

6. Vize uygulamasını sağlamak açısından belediye yetkilileriyle temsilcilik arasında yapılması gereken protokolün mevcudiyeti bile şüphelidir'. Zira ısrarlı aramalarımıza rağmen protokol bulunamamıştır. Esasen belediye yetkilileri de temsilcilikle aralarında yapılmış bir protokol bulunmadığı gerekçesiyle vizeyi kaldırmıştır

Sonuç olarak;

- Projelerin elektrik mühendislerince düzenlenmesini,
- Uygulama sorumluluğunun yine elektrik mühendislerince yürütülmesini,
- Vizelerin bizzat temsilci tarafından imzalanmasını ve tasdikini,
- Temsilcinin tam gün bürosunda çalışmasını, hiç olmazsa SMM olarak çalışan bir mühendis bulundurmasını,
- Bürosunda çalışan yardımcılara haiz olmadıkları teknik yetkiler vererek odamızın şeref ve haysiyetiyle oynanmamasını,

istemek zannedersen bir meslek mensubu olmak hasebiyle hakkımdır.

Maksadım, iddia edildiği gibi odanın faaliyetlerinin baltalanması değil, bilakis yardımcı olmaktır. Odaya yönelmiş ve odanın manevi şahsiyetini tahkir edici hiç bir hareketim yoktur. Olay yukarıda anlatılan esaslar dahilindedir.

Durumu saygı ile arz ederim.

Adres :
Ahmet Kaynar
Kaynar Mühendislik Bürosu
Kapalı Çarşı
ÇORUM

" 12.Ekim.1973
Ahmet Kaynar

oda alışmaları

İSTANBUL ŐUBESİ ÇALIŞMALARI

Odamızca uygulanmaya başlanması oldukça yeni olan proje ve fenni mesuliyet konusunda ortaya gün geçtikçe, doğal olarak, yeni yeni aksaklıklar çıkmaktadır. Bu aksaklıkların giderilmesi için merkez ve Őubelerimizce sürdürölen çalışmalardan birini de İstanbul Őubemizce kurulmuş ve çalışmalarını tamamlamış olan «SMM Komisyonu» oluşturmaktadır.

İstanbulda SMM ler ile yapılan ortak toplantı için görüő ve önerileri içeren, bu çalışmayı ve 10 Kasım 1973 günü yapılan 1 inci toplantıda alınan prensip kararım bilgilerinize sunuyoruz.

oda alışmaları

EMO İSTANBUL ŐUBESİ SMM KOMİSYONU ÇALIŞMALARI

^

1. PROJE TANZİM ESASLARI

Genel Amaç : Kaliteli proje hazırlanması.

Açıklama; Burada hizmetin kalitesini arttırarak Kamu yararının sağlanması, ücret istemlerine haklılık kazandırılması ile projenin ve fenni mesuliyetin bir formalite olduğu kanaatinin kısmen de olsa silinmesi.

oda alışmaları

Tedbirler :

a. Başlık tanzimi :

- Başlıklarda silinti, kazıntı kati olarak yasaklanmalı ve başlıkta inşaat sahibinin adı, inşaatın nevi, kadastro adresi, mühendisin ve izenin adı, varsa telefon numaraları ile sistemin kurulu, talep, minumum talep gücü ile toplam inşaat alanının yazılması (vaziyet planı ve kesit).
- Başlıklarda ek yapılmaması, ancak kat planları arasında ek yapılabilmesi, ekli yerlerin hem oda hem de mühendis tarafından paraf edilmesi.
- Asansör projelerinin tanziminde kabin hacimlerinin yönetmelikte gösterilen sınırlar dahilinde yapılması için Mimarlar ve İnşaat Mühendisleri Odası kanalıyla üyelerine duyurulması.
- Her nevi elektrik tesisat projesinin Bayındırlık Bakanlığı iç Tesisat Yönetmeliği esaslarına bağlı olarak yapılması.
- Banyolarda kullanılan prizlerin etanj olarak içeride yapılması, ancak priz yerden yüksekliğinin saptanması (1,5 metre).
- Projede yükleme tablolarının normlaştırılarak, proje tanzim sırasının normlaştırılarak 1. nolu yayında belirtilmesi.
- Her nevi projeden 1 adet örnek projenin çoğaltılarak bütün SMM lere dağıtılması, projelerin hem oda hem de belediyelerce kontrolden geçirilmesi. Asgari standartlara uymayan projelerin oda ve belediyelerce geri evrilmesi.
- Tip projelerde belediyenin istekleri olan önemli hususların açıklanması.
- Trafo müsaadesi belgelerinde voltajın da belirtilmesi. Gücün yazı ile de yazılması.
- Telefon tesisatlarının PTT ce hazırlanan yönetmeliğe göre yapılması.

2. GENEL İDARİ ESASLAR

- Projelerdeki imzaların tetkiki; hem odaca hem belediyece yapılması.
- Tescilli büroların denetimi;

işyeri hüviyetine havi olmayan büroların tescillerinin iptali.

işyerlerinde (bürolarda) tam gün çalıştıklarını beyan ettikleri halde bir başka iş yerinde de çalıştığı tespit edilenlerin (özel veya resmi yerde herhangi bir kadroda da olsa) SMM lerinin derhal iptaline ve haysiyet divanına şevkine.

— Fenni Mesuliyet Sözleşmelerinde, mühsndis sözleşmeyi kiminle yapıyorsa onun imzasının bulunmasına ve imzanın doğruluğunun saptanabilmesi için işverenden bir defaya mahsus olmak üzere imza sirküleri istenmesine.

oda alışmaları

- Projelerin tastikinde görülen ufak tefek tashihlerin tasdik makamınca kırmızı kalemle yapılması.
- Tekniklerin fenni mesuliyet puan sınırlaması' belediye tarafından yapılmalıdır (Bu konuda gerekli yazışmalar belediye ile yapılmış ve belediye bu konuda hara-kete geçmiş, teknikerlerin bu durumda ne gibi tedbirler aldıkları sorulmuş, fenni mesuliyeti sınırlandırmadıkları takdirde teknikerlerin fenni mesuliyetlerinin kabul edilmeyeceği Teknikerler Cemiyetine bildirilmiştir).
- Vize ve mühendislik hizmetlerinin tahsili, yönetmeliğin ücretler bölümünde açıklarıdır.

3. PROJE BÜROLARINDA ALIşANLAR, BÜRO SAHİPLERİ ve BUNLAR ARA SINDAKİ İLİşKİLER

- Mühendis sigortalı ise, ortaklık şeklinde çalışma mevcut olan büroda, ortağının BAĞ-KUR kaydı aranacak. Ancak kaydın o büro adına yapılmış olması.
- Mühendis sigortalı olup, bürosunda ortak yoksa, sigortalı işyeri no.su ile vergi dairesi no.su aranacak ve en az bir adamın bordrosu istenecek.
- Mühendis BAĞ-KUR a kayıtlı ve dışarıda çalışma durumu mevcut olmayıp, büro sında ise vergi dairesi no.su aranır.
- Bir büro sahibi şayet bir mühendis çalıştırıyorsa aralarında mutlaka bir sözleşme bulunacak, bulunmayanlar en kısa zamanda (1,5 ay) bu sözleşmeyi yapacaklar ve sözleşmenin bir sureti odaca muhafaza edilecektir.

4. ÜCRET

— Proje ve fenni mesuliyet cretleri;

Proje ve fenni mesuliyet ücretleri birbirinden bağımsız olarak tahsil edilmelidir.

- Proje cretleri aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibidir. Ancak mühendis %o 25 tenzilat yapabilir.
- Proje cretleri şu şekilde tahsil edilecektir :
Proje ücretinin tahsil yöntemi:
  - a. Odaya vize ettirilirken 1/2 proje creti.
  - b. 1/2 proje creti, 1/2 fenni mesuliyet creti bono 1 aylık.
  - c. 1/2 fenni mesuliyet creti inşaatın normal bitim süresi sonunda ödenecek şekilde ya da diğerleri ile birlikte bono olarak alınacaktır.

— Proje vize edildikten en geç 1,5 ay sonra alınan creti havi fatura sureti odaya ibraz edilir. Aksi halde bir ikinci proje vize edilemez.

oda alışmaları

- Fenni mesuliyet ücretinin faturası normal bitim süresi sonunda getirilecektir.
- SMM ler bu uygulamaya başladığı tarihten itibaren tek tip fatura kullanacaklardır. Faturalar odaca bastırılıp üyelere dağıtılacaktır.

KONUT VE KONUT İÇİNDE BULUNAN DÜKKAN — BÜRO ve İŐYERLERİ İÇİN DEĞER PUAN CETVELİ

Toplam Bağımsız Bölüm Sayısı	Toplam İnşaat Alanı (m ²)	Değer Puanı	Proje Ücreti (TL)	Fenni Mesuliyet Ücreti (TL)
1	150 m ² ye Kadar	0,5	450	350
2	151—250	0,8	550	450
3	251 — 375	1	650	525
4	376 — 500	1,2	750	575
5	501 — 625	1,4	850	625
6	626 — 750	1,6	950	700
7	751 — 875	1,8	1000	775
8	876 — 1000	1,9	1075	850
9	1001 — 1125	2	1150	925
10	1126—1250	2,1	1250	1000
11	1251 — 1375	2,2	1375	1100
12	1376 — 1500	2,3	1500	1200
13	1501 — 1625	2,4	1625	1300
14	1626—1750	2,5	1750	• 1400
15	1751 — 1875	2,6	1875	1500
16 — 17	1876 — 2100	2,7	2075	1650
18 — 19	2101 — 2300	2,8	2250	1800
20 — 21	2301 — 2500	2,9	2500	2000
22 — 24	2501 — 2800	3	2600	2250
25 — 27	2801 — 3100	3,1	3125"	2500
28 — 30	3101 — 3400	3,2	3200	2750
31 — 34	3401—3800	3,3	3750	3000
35 — 38	3801—4200	3,4	4100	3250
39 — 42	4201—4600	3,5	4250	3500
43 — 46	4601 — 5000	3,6	4500	3750
47 — 50	5001 — 5400	3,7	4750	4000
51 — 55	5401 — 5900	3,8	5000	4250
56 — 62	5901 — 6600	3,9	5250	4500
63 — 70	6601 — 7500	4	5500	4750
71 — 80	7501 — 9000	4,1	6000	5000

oda alışmaları

10 KASIM 1973 TARİHLİ

1. SMM TOPLANTISINDAN ÖNERİLER

1. İETT, Belediye, EMO Temsilcilerinin katılacağı ortak bir toplantı düzenlenmesi ve bu toplantıda;
  - a. Projelerdeki ek yerlerinin münakaşaya imkân vermeyecek bir şekilde saptanması,
  - b. Etanj prizlerin kullanma yerleri hakkında kesin anlaşmaya varılması,
  - c. Trafo müsadese kâğıtlarının belirli bir güçten sonra aranması (10 KW),
  - d. Kabul şartı mühendislerinin şebekeyi bilen mühendislerden teşkil edilmesi gerekliliğinin tartışılması,
  - e. Proje talep güçlerinin yazılmasında her müstakil bölümün talep gücünün ayrı ayrı belirtilmesi konusunun tartışılması,
  - f. Fabrika işletme sorumluluğunun sınırlandırılması konusunun tartışılması,
14. Proje başlığının pratik bir biçimde hazırlanması,
15. Tip projelerde açıklayıcı bilgilerin kesin olarak bulundurulması. Mühendis ile tastik makamı arasındaki anlaşmazlıklarda tip projelerin kıstas kabul edilmesi,
16. Bilhassa linye sigortalarının otomatik olması,
17. Kapıcı bulunan binalarda kapıcı ile haberleşme tesisatının yapılması,
18. Bayındırlık Bakanlığı Yönetmeliklerinin gözden geçirilmesi,
19. Büroların denetim ilkeleri- tartışılarak;
  - a. Tescilli büroların Ticaret Odasına kayıt olmaları,
  - b. EMO ca istenen şartlara uymayan büroların tespit edilmesi için etkin bir kontrol yapılması, gereğinde bu büroların tescillerinin iptaline kadar cezalar verilmesi,
20. Ücretler konusunda 30 daireden büyük binalarda daha fazla ücret konması şeklinde bir kanaat hasıl olmuş ve bu konu SMM Komisyonunca yeniden incelenmesi kararlaştırılmıştır.
21. Proje bürolarında çalışanlar, büro sahipleri ve bunlar arasındaki ilişkiler konusu görüşülmüş, ilk öneriler aynen kabul edilmiştir.
22. Ücretlerin tahsil yöntemi görüşülerek ilk öneriler aynen kabul edilmiştir.
23. Yeni uygulamaya geçiş için 1 Ocak 1973 tarihi prensip olarak kabul edilmiştir.

oda alışmaları

İZMİR ŐUBESİ ÇALIŞMALARI

1973 yılı başlarında bir gazete tarafından ũlkemizin enerji sorununa çözüm ararken (!) dũzenlenmiř ve sonucunda bunalıma itilme nedenlerinin değil de, kısa vadede bunalımdan ancak fuel-oil yakan santraller ve gaz tũrbinleriyle kolaylıkla kurtulabileceğinin çok gũzel lanse edildiği Kongrenin en ũnde gelen sũzcũlerinin birinden İzmır Őubemize bir yazı gelmiştir.

Yazıyı ve Őube Başkanı Sn. Ergun Elginin cevabını bilgilerinize sunuyoruz.

Elektrik Mũhendislięi 203

oda alışmaları

ADANA SANAYİ ODASININ

İZMİR ŐUBEMİZE GÖNDERDİĞİ YAZI

Sayın Ergun Elgin
Elektrik Mühendisleri Odası
İzmir Őubesi Başkanı
i z m i r

Adana, 25.10.1973
Sayı : 2436-410

Elektrik Mühendisleri Odası izmir Őubesini temsilen verdiğiniz beyanatı 25.10.1973 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde okuduk.

Memleketimizin içinde bulunduğu.enerji buhranının giderilmesi için özel sektör elinde bulunan santrallann TEK e devredilmesini öneriyor, enerji üreten Çukurova ve Kepez gibi Őirketlerin kârının sanayi sektörünce düşünülmesini istiyor ve sanayicileri göreve çağırılıyorsunuz.

Doğru karar verilebilmesi için akılcı yoldan giderek doğru düşünmek zorundayız. Hele bir topluluğu temsilen görev yapıyorsak buna daha dikkat etmek mecburiyetindeyiz.

Sorun nedir? Ülkemizdeki bugünkü enerji üretimi, enerji tüketim talebini karşılamamaktadır. Enerji talebi karşılanamadığı için de enerji üreten müesseseler enerji tahdidi yapmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Ülkemizin bu sıkıntılı döneminde Çukurova ve Kepezin elindeki santrallar zaten tam kapasite ile çalışmaktadırlar; bunların TEK e devredilmesiyle toplam üretimimiz artmaz. Yapılacak şey, derhal en erken servise girecek santrallann inşasına girişmektir.

oda alışmaları

Onyedi senedenberi Çukurova b6lgesini hiçbir enerji tahdidine maruz bırakmadan besleyen Çukurova Elektrik A.ř nin gelecek yılların enerji ihtiyacını da b6lgemiz ve yurt yararına en uygun santral t6rleriyle karşılayabilmesi için giriştiği çabaların içinde olmamız dolayısıyla yakından bilmekteyiz. Fakat maalesef, şirketin 1971 yılından beri, gerek su santrali gerekse termik santral olarak inşa etmek istediği santraller için izin verilmemiş,, fakat devletçe de hiçbir teşebb6se geçilmemiştir. B6lgemizde 1964-1971 d6neminde enerji t6kretiminin % 16, 1971-1973 d6neminde % 29 oranında seyrettiği d6ř6n6l6rse bu artışı karşılayabilen g6te bir kuruluşun yeni tesisler yapmasının ancak teşvik edilmesi, içinde bulunduğumuz sorunun hiç olmazsa Çukurova b6lgesinde 6z6m6ne yardım eder.

B6lgemizdeki sanayiciler bug6ne kadar Çukurova Elektrik A.ř den hem daha ucuz enerji almışlar, hem de T6rkiyenin 6zellikle İzmirden ve istanbul b6lgelerinin sık sık maruz kaldığı enerji tahdidine maruz kalmamışlardır. Ama amacımız enerji durumu bakımından Çukurova b6lgesinin de aynı duruma d6şmesini sağlamak değil, diğer b6lgelerin de en az Çukurova b6lgesi seviyesine çıkarılmasına çalışmak olmalıdır.

şirketin geliri 6zerindeki izlenimlerimizi de tazelemek 6zere, 1972 yılı içinde Çukurova Elektrik A.ř nin Devlete 98 milyon lira, 643 personeline 18 milyon lira, 6000 i aşan ve b6t6n T6rkiye sathında memleketimizin en kalabalık kooperatifleri ve emekli sandıklan ile 100000 den fazla aileyi içine alan ortaklarına ise 26 milyon lira 6demiş olduğunu belirtmek istiyoruz.

Devletin, bug6n ihraç ettiği tahvillerle, şirketin 325 milyon lira olan 6zkaynaklarına vereceği faiz % 9 dan, 29250000 liraya balığ olacağı d6ř6n6l6rse bu k6rın fahiş olmadığı anlaşılacaktır.

şirket bug6ne kadar uyguladığı mak6l temett6 politikasiyle, 6000 den fazla g6n6ll6 k66k tasarrufu birleştirerek b6y6k bir g6 yaratmış, b6lgemizde t6ketlenen enerji 17 yıl içinde 100 milyon KWh tan 1,2 milyar KWh a, kurulu g6 40000 KWh tan 300000 KWh a çıkmıştır. şirket devamlı olarak yaptığı yatırımlarla sabit kıymetlerinin değerini 100 milyon liradan 1 milyar liraya çıkarılmıştır. Bunları imtiyaz s6resinin sonunda devlete tek kuruş almadan, bedelsiz devredecektir.

Odamız Çukurova Elektrik A.ř nin faaliyetlerini bu nedenle b6t6n g6c6 ile desteklemeye devam edecektir.

Memleketimizin, Çukurova Elektrik A.ř gibi sayıları herg6n artan g6zide kuruluşlarla kalkınmakta olduğunu g6rmekten kıvanç duyuyoruz. ukurovaya Odamızın davetlisi olarak gelip, durumu bizzat g6rmenizi, bundan b6yle sizin ve Odanızın Çukurova Elektrik A.ř ve Kepezin faaliyetlerinin candan desteklenmesini 6mit ve rica ederiz.

Saygılarımızla

Y. Kurulu Bask. V
Mustafa Piyale

Umumi K6tip
A. Kayhan Soyupak

oda alışmaları

İZMİR ŐUBEMİZİN

ADANA SANAYİ ODASINA CEVABI

T.C
ADANA SANAYİ ODASI
Adana

izmir, 10.11.1973
Sayı : 1158/20

25.10.1973 tarih 2436-410 sayılı mektubunuzu aldım.
Hemen konuya geçiyorum.

Akılıcı yoldan gidilmelidir, doğrudur. Biliyorsunuz dünyada gelişmiş olsun, az gelişmiş olsun bütün lkelerde elektrik enerjisi üretimi ve dağıtımı gibi temel yatırımlar devlet eliyle gerçekleştirilmektedir. Bu lke çıkarları bakımından tartışması/ kabul edilecek bir doğrudur. Ülkemizin elektrik enerjisi sorununu genel enerji politikamızdan bağımsız olarak ele alamayız.

Bu nedenle elektrik enerjisi üretimi ülkemizin birincil enerji kaynaklarının doğru olarak saptanmasına ve dünyanın genel enerji politikası içinde öncelikle kullanılma sırasına da bağlıdır. Böyle olunca konuyu hafife alma olanağı yoktur. ukurova ve Kepezin elindeki santraller TEK e devredilirse üretim artmaz diyorsunuz. Tabii ki artmaz, ama; bu santraller TEK e devredilirse üretim *azalmaz* da.

Ülkemizdeki enerji sıkıntısı bir gerçektir. Bu sıkıntı uzun süredir doğru bir enerji politikasının gdlememiş olmasından ve hattâ bu politika içinde planlanan üretim merkezlerinin zamanında bitirilemeyeşişindedir.

Yapılacak Şey bu yankş gidişe karşı çıkmaktır. Yoksa ben dışa bağımlı üretim merkezi kurayım, kendimi kurtarayım demek olmaz, işte bizim kamuoyuna sunduğumuz da budur. Bir zel kuruluşun amacı kârdır. Bu temel ilkeye karsa çıkılamaz. Ancak akılıcı yol burada *yazınıza* konu olan kuruluşları derhal enerji üretiminden vazgeçmeye ve tahvil olarak 26 milyon yerine 29250000 TL kâr elde etmeye götürmelidir.

Sonuç olarak; geri kalmış ülkelerin kalkınmasında enerjinin yeri ve önemi tartışılmayacak kadar açıktır. Kalkınmanın insandan sonra gelen temel ögesini teşkil eden enerji üretiminin ülke çıkarına uygun sağlam bir temele oturtulmasında zorunluluk vardır, işte, genel enerjinin bir ürünü olan elektrik enerjisinin de bu doğrudan soyutlanmadan üretim, dağıtım ve iletimi devlet elinde ve bir tek kuruluş (TEK) içinde toplanıp zmlenmelidir. Bunu savunuyoruz.

Saygılarımızla
EMO izmir Őubesi Bşk
Ergun Elgin

birlik alışmaları

İşYERİ TEMSİLCİLERİ SEÇİLDİ

TMMOB İşyeri Temsilcilikleri konusu tüm teknik elemanlar arasında büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Önümüzdeki günlerde birçok işyerinde yapılacak işyeri temsilcilikleri seçimlerinden ilki 5 Kasım 1973 günü İller Bankasında yapılmış ve aşağdaki sonuç alınmıştır :

Kani BİNGL	Birlik İşyeri Temsilcisi
Tahsin KSELER	Birlik. işyeri Temsilcisi Yardımcısı
Atilla EROL	Birlik İşyeri Temsilcisi 1. Yedek -
Cansen SÖNMEZ	Birlik İşyeri Temsilcisi 2. Yedek

Aynı konuyla ilişkili olarak İstanbul Odalararası Sürekli Komisyonundan aldığımız yazıyı da bilgilerinize sunuyoruz.